

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСБНЕ НАМЕНЕ

**ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ
НАМЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА
АУТОПУТА Е-761,
ДЕОНИЦА ПОЈАТЕ – ПРЕЉИНА**

-ПРВА ФАЗА-

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА
ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

**ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА
АУТОПУТА Е-761,
ДЕОНИЦА ПОЈАТЕ – ПРЕЉИНА**

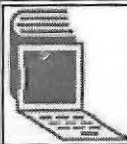
-ПРВА ФАЗА-

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА
ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР:
Проф. др. Славен Тица, дипл. инж. *Си*

Београд, 2023. год.

8000076715138

**ИЗВОД О
РЕГИСТРАЦИЈИ
ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА**Република Србија
Агенција за привредне регистре**ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК**

Матични / Регистарски број 07451342

СТАТУСИ

Статус привредног субјекта Активан

Са статусом социјалног
предузетништва

Не

ПРАВНА ФОРМА

Правна форма Друштво са ограниченом одговорношћу

ПОСЛОВНО ИМЕ

Пословно име SAOBRAĆAJNI INSTITUT CIP DOO, BEOGRAD (SAVSKI VENAC)

ПОДАЦИ О АДРЕСАМА

Адреса седишта

Општина САВСКИ ВЕНАЦ

Место БЕОГРАД (САВСКИ ВЕНАЦ), САВСКИ ВЕНАЦ

Улица НЕМАЋИНА

Број и слово 6/IV

Спрат, број стана и слово / /

Адреса за пријем електронске поште

Е- пошта office@sicip.co.rs

ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ

Подаци оснивања

Датум оснивања 15. август 1990

Време трајања

Време трајања привредног субјекта Неограничено

Претежна делатност

Шифра делатности 7112

Назив делатности Инжењерске делатности и техничко саветовање

Остали идентификациони подаци

Порески Идентификациони Број (ПИБ)	100003172		
Подаци од значаја за правни промет			
Текући рачуни			
	285-1001209902538-12 205-0070100301189-65 205-0000000002871-11 375-0000000004791-84 295-0000001242946-51 160-0000000927239-28 200-2712600101003-58 295-0000000104973-55 200-2712601501033-68 295-0000000000956-57 285-1001209892230-90 200-2712600101033-65 285-1001000000572-49		
Контакт подаци			
Телефон 1	+38111 3618287		
Телефон 2	+38111 3616929		
Факс	+38111 3616757		
Интернет адреса	www.sicip.co.rs		
Подаци о статусу / оснивачком акту			
Не постоји обавеза овере измена оснивачког акта	Датум важећег статута		
	Датум важећег оснивачког акта	2. фебруар 2015	

Законски (статутарни) заступници			
Физичка лица			
1.	Име	Славен	Презиме Тица
	ЈМБГ	2709970112274	
	Функција	генерални директор	
	Ограничење супотписом	не постоји ограничење супотписом	

Чланови / Сувласници	
Подаци о члану	
Пословно име	Железнице Србије акционарско друштво, Београд
Регистарски / Матични број	20038284

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 573.094.011,75 RSD

износ

датум

Уплаћен: 2.480.348,30 EUR, у противвредности од 202.575.502,43 RSD

8. јун 2007

износ

датум

Уплаћен: 1.230.106,41 EUR, у противвредности од 98.834.867,68 RSD

19. јун 2008

износ

датум

Уплаћен: 271.683.641,64 RSD

9. јул 2019

Неновчани

вредност

датум

опис

Уписан: 407.689,48 EUR, у противвредности од 4.784.236,05 RSD

вредност

датум

опис

Унет: 407.689,48 EUR, у противвредности од 4.784.236,05 RSD

31. децембар
1999

износ(%)

Удео

100,000000000000

Основни капитал друштва**Новчани**

износ

датум

Уписан: 573.094.011,75 RSD

износ

датум

Уплаћен: 2.480.348,30 EUR, у противвредности од 202.575.502,43 RSD

8. јун 2007

износ

датум

Уплаћен: 1.230.106,41 EUR, у противвредности од 98.834.867,68 RSD

19. јун 2008

износ

датум

Уплаћен: 271.683.641,64 RSD

9. јул 2019

Неновчани

вредност

датум

опис

Уписан: 407.689,48 EUR, у противвредности од
4.784.236,05 RSD

вредност

датум

опис

Унет: 407.689,48 EUR, у противвредности од
4.784.236,05 RSD

31. децембар
1999

Регистратор Миладин Маглов

MEMBER OF

JUQS - DRUŠTVO ZA CERTIFIKACIJU I NADZOR SISTEMA KVALITETA d.o.o.

издаје

СЕРТИФИКАТ

Рег. бр. Q-2097

којим се потврђује да је организација

SAOBRAĆAJNI INSTITUT

CIP

NEMANJINA 6/IV • 11000 BEOGRAD • REPUBLIKA SRBIJA

на локацијама наведеним у Решењу о сертификацији број R-Q-2097
успоставила и примењује систем менаџмента квалитетом
према захтевима стандарда

SRPS ISO 9001:2015

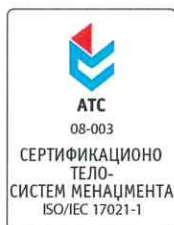
Обим сертификације

Израда техничке, студијске и инвестиционе документације, израда планске и урбанистичке документације, техничка контрола техничке документације, израда документације из области безбедности друмског саобраћаја, израда документације из области заштите животне средине, енергетска ефикасност и заштита од пожара, геодетски и геолошки истражни радови, испитивање конструкција, лабораторијска испитивања из области заштите животне средине, стручни надзор над извођењем радова, инжењеринг и консалтинг, технички преглед објекта

Важи од: **19.12.2022.**

Важи до: **18.12.2025.**

Датум прве сертификације: **19.12.2007.**

Директор

Драгана Павловић
Драгана Павловић

Certificate

YUQS has issued an IQNET recognized certificate that the organization:

SAOBRAČAJNI INSTITUT CIP DOO

**Nemanjina 6/IV
SRB - 11000 Beograd**

has implemented and maintains a

Quality Management System

for the following scope:

Preparation of technical, study and investment documentation, preparation of planning and urban planning documentation, technical control of technical documentation, preparation of documentation in the field of road traffic safety, preparation of documentation in the field of environmental protection, energy efficiency and fire protection, geodetic and geological investigation works, construction testing, laboratory tests in the field of environmental protection, professional supervision over the execution of works, engineering and consulting, technical inspection of the facility

which fulfils the requirements of the following standard:

ISO 9001:2015

Issued on: **2022-12-19**

First issued on: **2007-12-19**

Expires on: **2025-12-18**

Registration Number: **RS-Q-2097**

Alex Stoichitoiu
President of IQNET

Dragana Pavlović
Director of YUQS

This attestation is directly linked to the IQNET Member's original certificate and shall not be used as a stand-alone document.

IQNET Members*:

AENOR Spain **AFNOR Certification** France **APCER** Portugal **CCC** Cyprus **CISQ** Italy **CQC** China **CQM** China **CQS** Czech Republic
Cro Cert Croatia **DQS Holding GmbH** Germany **EAGLE Certification Group** USA **FCAV** Brazil **FONDONORMA** Venezuela **ICONTEC**
Colombia **ICS** Bosnia and Herzegovina **Inspecta Sertifointi Oy** Finland **INTECO** Costa Rica **IRAM** Argentina **JQA** Japan **KFQ** Korea
LSQA Uruguay **MIRTEC** Greece **MSZT** Hungary **Nemko AS** Norway **NSAI** Ireland **NYCE-SIGE** México **PCBC** Poland **Quality Austria**
Austria **SII** Israel **SIQ** Slovenia **SIRIM QAS International** Malaysia **SQS** Switzerland **SRAC** Romania **TSE** Türkiye **YUQS** Serbia

* The list of IQNET Members is valid at the time of issue of this certificate. Updated information is available under www.iqnet-certification.com

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Анђелка Д. Туфегџић

просторни планер
ЈМБ 2803959715044

одговорни планер

Број лиценце
100 0010 03

У Београду,
28. августа 2003. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Милош Лазовић
Проф. др Милош Лазовић
дипл. грађ. инж.

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Милан М. Михелић

дипломирани просторни планер
ЛИБ 11081069188

одговорни планер

Број лиценце

100 0224 13

У Београду,
12. септембра 2013. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Милован Главоњић
дипл. инж. ел.

Број: 02-12/2023-16629
Београд, 31.07.2023. године

На основу члана 14. Статута Инжењерске коморе Србије
("СГ РС", бр. 36/19) а на лични захтев члана Коморе,
Инжењерска комора Србије издаје

ПОТВРДУ

Којом се потврђује да је Анђелка Д. Туфегџић, дипл. пр. планер
лиценца број

100 0010 03

за
одговорног планера

на дан издавања ове потврде члан Инжењерске коморе Србије, да је измирио
обавезу плаћања чланарине Комори за текућу годину, односно до 28.08.2024.
године, као и да му није изречена мера пред Судом части Инжењерске
коморе Србије

Председница Инжењерске коморе Србије

Марица М.
Марица Мијајловић, дипл. инж. арх.

Број: 02-12/2023-18855
Београд, 29.08.2023. године

На основу члана 14. Статута Инжењерске коморе Србије
("СГ РС", бр. 36/19), а на лични захтев члана Коморе,
Инжењерска комора Србије издаје

ПОТВРДУ

Којом се потврђује да је Милан М. Михелић, дипл. пр. планер
лиценца број

100 0224 13

Одговорни планер

на дан издавања ове потврде члан Инжењерске коморе Србије, да је измирио
обавезу плаћања чланарине Комори за текућу годину, односно до 12.09.2024.
године, као и да му није изречена мера пред Судом части Инжењерске
коморе Србије

Председница Инжењерске коморе Србије

Марица М.
Марица Мијајловић, дипл. инж. арх.

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

- 1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
 - 1.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И програмима
 - 1.2. ПРИКАЗ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА КОЈА СУ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ средине
 - 1.3. ПРЕТХОДНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА
- 2. ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА**
 - 2.1. СТАЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
 - 2.2. ПРИКАЗ СТАЊА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА
 - 2.3. СТАЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА
 - 2.4. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РАЗМАТРАНИ У ПЛАНУ 31
- 3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА**
 - 3.1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
 - 3.2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА
- 4. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**
 - 4.1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА
 - 4.2. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА
 - 4.3. ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА И ЗНАЧАЈА УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА
 - 4.4. КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ ЕФЕКТИ
- 5. ОПИС МЕРА ЗА ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**
 - 5.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВАЗДУХА
 - 5.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВОДА
 - 5.3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗЕМЉИШТА
 - 5.4. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД БУКЕ
 - 5.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ТЕХНОЛОШКИХ УДЕСА
 - 5.6. ОСТАЛЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ
- 6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА**
- 7. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 7.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА
 - 7.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
 - 7.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ АКЦИДЕНТНИХ ситуација
- 8. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
- 9. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА**
- 10. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА**

Наручилац плана: Република Србија
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Носилац
израде плана Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Координатори
испред МГСИ: Ма Ивана Стефановић, дипл. просторни
планер

Обрађивач плана: Саобраћајни институт ЦИП доо
Београд, Немањина 6/ IV
Проф. Др. Славен Тица, дипл. инж.

Одговорни планери:

Анђелка Туфегџић, дипл.пр.планер
број лиценце 100 0010 03
Милан Михелић, дипл.пр.планер
број лиценце 100 0224 13

Сарадници:

Срђан Крљанац, дипл.пр.планер
Зоран Дакић, дипл.инж.геод.
Марко Николић, дипл.инж.ел.
Срђан Весић, дипл.инж.грађ.

Руководиоци тима

Извештаја о СПУ: Анђелка Туфегџић, дипл. просторни планер
одговорни планер (лиц.бр. 100 0010 03) и
Милан Михелић. просторни планер
одговорни планер (лиц. бр. 100 022413)

Руководилац Претходног

Извештаја о СПУ: Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер,
дипл. географ – мастер за област животне средине,
одговорни планер (лиц. бр. 100 0187 11)

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина (у даљем тексту ППППН) ради се на основу Одлуке о изради ППППН инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина коју је донела Влада Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 84/10) на основу члана 46. став 1. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/2012, 43/2013 - ОУС и 50/2013 ОУС) и члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05-исправка, 101/07 и 65/08) 2010. године, а у складу са:

1. Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 -исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/2012, 43/2013. ОУС и 50/2013 ОУС, 98/2013 - ОУС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023)
2. Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС“, бр. 32/19),
3. Законом о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 88/10),

као и у складу са другим релевантним законима, подзаконским актима и прописима.

Израда Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина (у даљем тексту: Стратешка процена утицаја или СПУ) у складу је са одредбама чл. 34 – 35. Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04, 36/09, 72/09 и 43/2011 - ОУС), и одредбама чл. 5,7 – 10 и 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04 и 88/2010). Одлука о изради СПУ ППППН инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина („Сл. гласник РС“, бр.78/10) саставни је део Одлуке о изради Плана, као на основу одредаба Одлуке о изради измена и допуна ППППН Инфраструктурног коридора аутопута Е 761, деоница Појате-Прељина („Сл. гласник РС“ , бр. 144/2022) у којима је дефинисано да ће се Измене и допуне Просторног плана доносити фазно, као и тачке 11. да је Одлука о изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина на животну средину („Службени гласник РС“, број 134/22), саставни део ове одлуке.

Стратешка процена утицаја планова на животну средину ради се у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања планова и програма.

Правни основ за обављање стратешке процене и израду Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина (даље: Извештај о стратешкој процени) налази се у:

- одредбама члана 5. став 1., Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којима је прописан предмет стратешке процене и утврђена обавеза вршења стратешке процене за просторне планове;
- одредбама члана 9. ст. 1. и 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, којима је утврђено да Одлуку о изради стратешке процене утицаја доноси орган надлежан за припрему плана и програма по претходно

прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација, као и да Одлука чини саставни део одлуке о припреми Плана и објављује се у "Службеном гласнику Републике Србије".

Одредбама члана 35. Закона о заштити животне средине одређено је да се "Стратешка процена утицаја на животну средину ради за планове, програме и основе у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама и других области и саставни је део плана, односно програма или основе". Стратешка процена утицаја на животну средину мора бити усклађена са другим проценама утицаја на животну средину, као и са плановима и програмима заштите животне средине и врши се у складу са поступком прописаним посебним законом, односно, Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

На основу члана 4. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, утврђују се основна начела стратешке процене, и то:

1. Начело одрживог развоја – одрживи развој јесте усклађен систем техникотехнолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у коме се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих и биљних животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса доприноси се циљевима одрживог развоја.
2. Начело интегралности – политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске планове и програме.
3. Начело предострожности – свака активност мора бити спроведена на начин да се спрече или смање негативни утицаји одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и сведе на минимум ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра.
4. Начело хијерархије и координације – процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима на којима се доносе планови и програми. У поступку стратешке процене планова и програма повећани степен транспарентности у одлучивању обезбеђују се узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план и програм.
5. Начело јавности – у циљу информисања јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину, као и у циљу обезбеђења пуне отворености поступка припреме и доношења или усвајања планова и програма, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана и програма, имати приступ информацијама које се односе на те планове и програме или њихове измене.

Извештај о стратешкој процени је документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана и програма и којим се одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину. Према члану 12. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај садржи нарочито:

1. Полазне основе стратешке процене;
2. Преглед карактеристика и оцена стања животне средине у подручју плана;
3. Опште и посебне циљеве стратешке процене и избор индикатора;
4. Процену могућих значајних утицаја на животну средину;
5. Опис мера предвиђених за смањење негативних утицаја;
6. Смернице за израду процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима;
7. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана;
8. Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене;
9. Приказ начина одлучивања;
10. Закључке стратешке процене утицаја и друге податке од значаја за стратешку процену.

Стратешка процена утицаја животну средину је процес који треба да integriше циљеве и принципе одрживог развоја у просторним плановима уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит становништва. Значај стратешке процене утицаја на животну средину огледа се у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу поделити на пројекте, на пример - кумулативни и социјални ефекти;
- помаже да се провери повољност различитих варијанти развојних концепата;
- избегава ограничења која се појављују када се врши процена утицаја на животну средину већ дефинисаног пројекта; и
- утврђује одговарајући контекст за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање, итд.

Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е – 761, деоница Појате – Прељина

На основу одредаба Одлуке о изради измена и допуна ППППН Инфраструктурног коридора аутопута Е 761, деоница Појате-Прељина ("Сл. гласник РС", бр. 144/2022) у којима је дефинисано да ће се Измене и допуне Просторног плана доносити фазно, као и тачке 11. да је Одлука о изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина на животну средину („Службени гласник РС”, број 134/22), саставни део ове одлуке, приступило се изради I фазе измене и допуна Плана, која се односи на следеће измене :

1. Денивелисана раскрсница "Појате"- постојећа

Планирано решење денивелисане раскрснице "Појате" је денивелисана раскрсница типа троугао, које представља највиши функционални ниво раскрснице за међусобно повезивање два аутопутана правца. Реконструкција денивелисане раскрснице „Појате” се изводи у постојећем појасу аутопута Е 75, деоница Београд-Ниш и обухвата нове катастарске парцеле и то на:

- територији Општине Ћићевац, КО Појате;
- територији Општине Параћин, КО Дреновац.

2. Денивелисана раскрсница "Кошеви" – нова

Денивелисана раскрсница "Кошеви" је планирана као веза аутопута Е-761 са постојећом путном мрежом, односно са државним путем I Б реда бр. 23. Планирана је реконструкција државног пута у зони уклапања на кружну раскрсницу. Нова денивелисана раскрсница обухвата катастарске парцеле и то на:

- територији града Крушевца, КО Кукљин, КО Пепељевац, КО Глободер.

3. Пешачки viseћи мост "Маскаре"

Због радова на хидротехничком уређењу реке Западна Морава, неопходно је рушење постојећег пешачког viseћег моста, који се налази на територији општине Ћићевац и Варварин и повезује село Маскаре и Град Сталаћ. Нови пешачки мост се гради на истом месту и обухвата катастарске парцеле и то на:

- територији Општине Ћићевац, КО Град Сталаћ;

- територији Општине Варварин, КО Маскаре.

4. Денивелисана раскрсница „Камиџора” - Надвожњак "Сирча"

У зони денивелисане раскрснице „Камиџора“, предложена је измена решења приступа насељу Сирча. Ова измена подразумева продужетак планираног моста преко будућег речног корита Западне Мораве, тако да се премости будући ауто-пут и на тај начин обезбеди најкраћа веза насеља Сирча са подручјем града Краљева. Приступно решење за насеље Сирча ће обухвата нове катастарске парцеле и то на територији Града Краљева у деловима КО Сирча и КО Краљево.

Саставни део Одлуке је Одлука о изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина на животну средину. Међутим, како План који је предмет измене и допуне није садржао Стратешку процену утицаја на животну средину већ се заснивао на решењима која су дата у Извештају о стратешкој процени претходног Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е – 761, деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС”, број 98/13), то кроз ову I фазу измена није рађена нова Стратешка процена већ само допуна важећег Извештаја (урађеног од стране ЈУГИНУС доо), јер ова фаза измена плана нема значајних промена који би утицали на угроженост животне средине, већ се може сматрати да су решења из поменутог извештаја, примерена и овим изменама.

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

На основу одредаба члана 13. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину полазне основе стратешке процене обухватају:

1. кратак преглед садржаја и циљева плана и програма и односа са другим плановима и програмима;
2. преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи;
3. карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
4. разматрана питања и проблеме заштите животне средине у плану или програму и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
5. приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нереализовања

плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине;

6. резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене.

1.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

Полазна опредељења и преглед садржаја плана

Подручје Плана (у даљем тексту: Планско подручје) се налази у средишњем делу Србије и захвата југоисточне делове Шумадије и долину зону око Западне Мораве од Чачанске котлине до састава Западне са Јужном Моравом, односно зону у којој од поменутих река настаје Велика Морава. Планско подручје, као најјужнији део панонског обода и перипанонске Србије, у односу на целокупан простор Републике Србије, има централни положај са израженом долином позицијом која погодује насељавању и која је природно предодређена за везу свих делова Србије међусобно.

Планско подручје се налази између 43°35' и 43°70' северне географске ширине и 20°20' и 21°30' источне географске дужине. Обухвата долине делове дуж тока Западне Мораве од Чачанске, преко Краљевачке и Крушевачке котлине до великоморавске долине у зони Ћићевца, као и бржуљкасти обод западноморавске долине на северу и југу. Простире се између 130 m н.в. (зоне уз Велику Мораву низводно од Варварина) и 1127 m н.в. (врх Гоча Крња Јела Збориште).

Табела. 1: Површински удео општина на територији Плана

Град / Општина	Укупна површина Града / општине (km ²)	Део Града / Општине обухваћен ППППН-ом (km ²)	Учешће дела Града / Општине обухваћеног ППППН-ом		Број КО на територији плана
			у укупном подручју Града/општине (%)	у укупном подручју ППППН (%)	
Параћин	541,7	16	2,9	1,6	1
Ћићевац	123,70	87,77	70,95	9,07	7
Варварин	249,29	47,56	19,08	4,92	3
Крушевац	853,97	147,82	17,31	15,27	14
Трстеник	447,84	179,85	40,16	18,58	19
Врњачка Бања	238,61	113,71	47,66	11,75	7
Краљево	1529,58	232,83	15,22	24,06	17
Чачак	636,36	158,20	24,86	16,35	17
Подручје ППППН		998,45	998,45	100,00	85

Планско подручје обухвата делове општина Ћићевац, Варварин, Крушевац, Трстеник, Врњачка бања, Краљево и Чачак, односно територије 85 катастарске општине, и то:

1. на подручју јединице локалне самоуправе општине Параћин: КО Дреновац,
2. на подручју јединице локалне самоуправе општине Ћићевац: К.О. Мрзеница, К.О. Град Сталаћ, К.О. Сталаћ, К.О. Лучина, К.О. Ћићевац и К.О. Појате;
3. на подручју јединице локалне самоуправе општине Варварин: К.О. Бошњане, К.О. Маскаре, К.О. Варварин (Село);

4. на подручју јединице локалне самоуправе града Крушевца: К.О. Коњух, К.О. Бела Вода, К.О. Кукљин, К.О. Глободер, К.О. Мачковац, К.О. Јасика, К.О. Читлук, К.О. Пепељевац, К.О. Гавез, К.О. Лазарица, К.О. Шанац, К.О. Бивоље, К.О. Дедина, К.О. Макрешане;
5. на подручју јединице локалне самоуправе општине Трстеник: К.О. Угљарево, К.О. Лозна, К.О. Грабовац, К.О. Прњавор, К.О. Осаоница, К.О. Трстеник, К.О. Богдање, К.О. Чаири, К.О. Медвеђа, К.О. Оџаци, К.О. Горњи Рибник, К.О. Доњи Рибник, К.О. Почковина, К.О. Лопаш, К.О. Велика Дренова, К.О. Стари Трстеник, К.О. Селиште, К.О. Бресно Поље, К.О. Стопања;
6. на подручју јединице локалне самоуправе општине Врњачка Бања: К.О. Вранеши, К.О. Подунавци, К.О. Грачац, К.О. Ново Село, К.О. Врњачка Бања К.О. Руђинци, К.О. Штулац;
7. на подручју јединице локалне самоуправе града Краљево: К.О. Обрва, К.О. Бапско Поље, К.О. Цветке, К.О. Мрсаћ, К.О. Милочај, К.О. Адрани, К.О. Поповићи, К.О. Опланићи, К.О. Грдица, К.О. Сирча, К.О. Краљево, К.О. Витановац, К.О. Ратина, К.О. Заклопача, К.О. Чукојевац, К.О. Врба, К.О. Стубал;
8. на подручју јединице локалне самоуправе град Чачак: К.О. Ракова, К.О. Љубић, К.О. Прељина, К.О. Коњевићи, К.О. Балуга (Љубићска), К.О. Балуга (Трнавска), К.О. Мојсиње, К.О. Станчићи, К.О. Вапа, К.О. Доња Горевница, К.О. Заблаће, К.О. Мрчајевци, К.О. Кукићи, К.О. Катрга, К.О. Мршинци, К.О. Горичани.

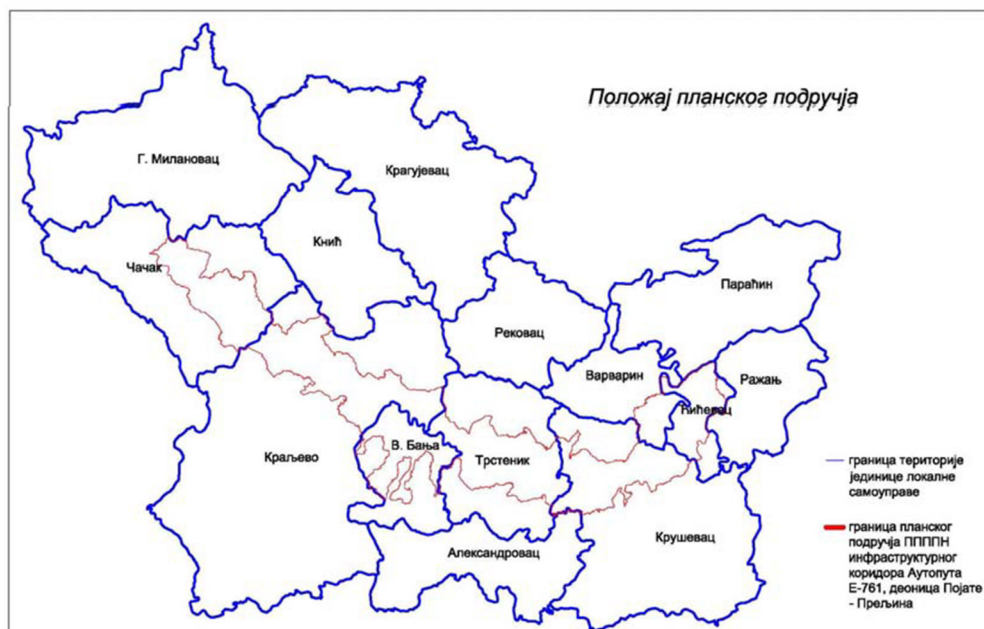

Схема бр. 1: Положај планског подручја

Планским подручјем се, као "кичма" пружа саобраћајница државни пут првог реда бр. 5, која повезује сва већа насеља у региону: Сталаћ, Крушевац, Трстеник, Врњачку Бању, Краљево и Чачак. По свом положају пут је од изузетног значаја, јер повезује централне делове Републике правцем исток – запад са два најважнија путна правца државе а који припадају и европској мрежи путева, аутопут Е - 75 Београд - Ниш (источна Србија) са новопроектованим аутопутем Е - 763 Београд - Јужни Јадран и

Ибарску магистралу (централна Србија), при чему пресеца, односно повезује следеће путне правце: Горњи Милановац - Чачак - Ужице, Крагујевац - Краљево - Рашка и Крушевац - Александровац.

Општа одлика западноморавске долине дуж целог истражног простора су врло неповољни просторни односи између градских насеља и околних села, где се сеоска, псеудоурбана и градска насеља повезују и формирају изграђена подручја. Позиције поменутих насеља су углавном на терасним ободима долине Мораве са покривањем простора у ножичним деловима падина поменутих планина.

Регионални центри у овом простору су: Крушевац коме гравитирају општине Александровац, Брус, Варварин, Ћићевац, Трстеник и Ражањ, затим Краљево коме гравитирају општине Врњачка Бања и Рашка, док Чачку гравитирају Лучани, Горњи Милановац и Ивањица.

Цела западноморавска долина се налази у рејону ратарске производње са најквалитетнијим бонитетом земљишта, али у водопривредно неуређеном простору, па се реализацијом аутопута, поред извесног умањења површина пољопривредног земљишта, очекују ефекти побољшања услова обраде истих.

Значајни туристички потенцијали овог региона који ће се наћи у утицајној зони будућег аутопута су : део средишње копаоничке зоне са центрима Жељине, Гоч и Столови, затим горња Расина, Врњачка Бања, Краљево, бања Горња Трепча и Матарушка Бања.

Планске концепције, решења и правила садржана су у текстуалном делу и на рефералним картама Просторног плана, а у свему према Закону о планирању и изградњи и Правилнику о садржини и изради планских докумената, тако да текстуални део садржи:

1. Полазне основе за израду Плана

- 1.1. Обухват и опис граница подручја Просторног плана са границама заштитног коридора
- 1.2. Обавезе, услови и смернице из ППРС и других развојних докумената
- 1.3. Економска, друштвена и еколошка оправданост изградње система у случају када се не израђује претходна студија оправданости

2. Принципи, циљеви и концепција изградње система

- 2.1. Принципи изградње система
- 2.2. Општи и оперативни циљеви
- 2.3. Концепција решења система
- 2.4. Регионални значај система и функционалне везе

3. Планска решења

- 3.1. Утицај на природу и животну средину и мере заштите
- 3.2. Утицај на функционисање насеља (социјални, економски и технички аспекти)
- 3.3. Однос према другим техничким системима
- 3.4. Употреба земљишта

4. Правила уређења и грађења

- 4.1. Правила уређења и организације земљишта
- 4.2. Правила грађења

5. Имплементација

- 5.1. Институционални оквир имплементације и учесници у имплементацији
- 5.2. Смернице за спровођење плана
- 5.3. Приоритетна планска решења и пројекти
- 5.4. Мере и инструменти за имплементацију

Графички приказ ПППН чини 4 рефералне карте у размери 1:50 000, и то:

- 1. Посебна намена простора
- 2. Мрежа насеља и инфраструктурни системи
- 3. Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара
- 4. Карта спровођења

У изменама и допунама Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е – 761, деоница Појате – Прељина су следећи графички прилози:

- 1) Посебна намена простора у размери 1:50.000;
- 2) Мрежа насеља и инфраструктурни системи у размери 1:50.000;
- 3) Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара у размери 1:50.000;
- 4) Спровођење Просторног плана у размери 1:50.000;:
 - 4.1.) Карта спровођења на територији општина Параћин, Ћићевац и Варварину размери 1:2.500;
 - 4.2.) Карта спровођење на територији града Крушевца у размери 1:2.500;
 - 4.5.) Карта спровођење на територији града Краљева у размери 1:2.500.

Основно концепцијско опредељење је резервисање простора за коридор планираног аутопута уз задовољење основних планско - пројектних елемената, рационалније искоришћавање постојећих капацитета, реконструкција и изградња остале путне инфраструктуре у циљу побољшања повезаности простора са ближим и даљим окружењем уз валоризацију потенцијала ужег и ширег утицајног подручја.

Планиране активности представљају разраду стратегије дефинисане Просторним планом Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 88/10), Стратегијом развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године („Сл. гласник РС“ бр. 4/2008) и Генералним мастер планом саобраћаја у Србији (2009.), где је коридор аутопута Е-761 дефинисан као развојни пројекат од приоритетног значаја. Такође је предвиђена реконструкција одређених деоница ДП и реализација обилазних путних праваца у складу са смерницама ППРС и Просторних планова јединица локалне самоуправе, у циљу повећања нивоа саобраћајне услуге. Општинска путна мрежа ће се прилагођавати захтевима и потребама локалних самоуправа и усклађивати са путном мрежом вишег нивоа у зависности од утврђених приоритета.

Предметна деоница ДП бр. 5 је од примарног значаја у магистралној мрежи наше земље, а у европској мрежи путева има секундарни значај - припада путевима класе "Б" са ознаком Е-761. На нивоу Србије ова деоница повезује централне делове Републике правцем исток - запад, са два најзначајнија путна правца државе који припадају и европској мрежи путева. Први правац је аутопут Е-75 који се поклапа са краком "С" Паневропског мултимодалног коридора Х, преко кога остварује везу на северу са Београдом и централном и западном Европом и на југу са јужним деловима Републике, односно са Б.Ј.Р. Македонијом, Бугарском и даље Блиским истоком и Азијом. Други путни правац од изузетног значаја јесте планирана траса аутопута Е-

763 Београд - Јужни Јадран. Овим путним правцем регион би добио најкраћу везу са западном Србијом, Црном Гором, а преко луке Бар и са јужном Италијом, као и везе са поморским лукама Јадрана и Средоземља.

Анализа територијалне кохезије ужег утицајног подручја аутопута у ПП Републике Србије (кроз оцену регионалне приступачности на основу 4 индикатора), показала је да постоји неуравнотеженост регионалне приступачности овог подручја и да се издвајају две целине у погледу квалитета приступачности издвајају следеће целине:

- са изнадпросечном регионалном приступачношћу која захвата Расинску област; и
- са исподпросечном регионалном приступачношћу коју чине Златиборска, Моравичка и Рашка област са исподпросечном регионалном приступачношћу.

Изградњом аутопута могу се очекивати значајнија побољшања следећа три од четири индикатора регионалне приступачности и то:

- приступачност друмским саобраћајем, најпре захваљујући повећању густине мреже путева високог квалитета/ранга;
- времена приступа тржиштима, како унутар самог подручја утицаја, тако и у односу на простор Републике и регија/центра Југоисточне Европе; и
- времена приступа најближим регионалним центрима.

Циљеви просторног развоја подручја посебне намене

Општи циљ обухвата:

- обезбеђење просторних услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система у коридору,
- утврђивање оптималног размештаја активности, физичких структура и становништва у зони непосредног утицаја инфраструктурног коридора, уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких и просторно - функционалних критеријума,
- обезбеђење услова за даље функционисање постојећих производних система, насеља и магистралних саобраћајних система и објеката који се налазе у инфраструктурном коридору, као и обезбеђење услова за њихово евентуално измештање (где је то потребно).

Посебни циљеви развоја дати су по појединачним секторима:

Природни ресурси и потенцијали

Циљеви одрживог коришћења природних услова и потенцијала јављају се као усмеравајуће одреднице за просторни развој уопште, као и даљи рад на валоризацији природних услова и потенцијала за различите намене и коришћења простора.

У циљу заштите од негативних утицаја изградње и функционисања будућег аутопута најважније представља:

- очување, заштита и даље рационално коришћење посебно пољопривредног земљишта;
- дефинисање и утврђивање могућности за нове шумске површине и коридоре,

- као и заштита разноврсности бидиверзитета; и
- очување и заштита ресурса питке воде, али и заштита будућег аутопута од вода.

Привредни развој

Остварење наведеног општег циља условљено је реализацијом бројних *специфичних циљева* везаних за носеће привредне активности

Циљеви везани за развој пољопривреде односе се на:

- минималну пренамену у непољопривредне сврхе, за потребе изградње саобраћајница, ширење насеља, привредних зона и објеката;
- развој прерађивачке индустрије, посебно у сектору МСП и предузетништва, између осталог и кроз обезбеђење одговарајућих локација на руралном подручју;
- заустављање и ублажавање процеса ерозије и због сигурности изградње будућег аутопута;
- спровођење посебних програма рекултивације оштећеног пољопривредног земљишта током изградње, као и мера заштите пољопривредног земљишта од загађења са планираног аутопута и других државних путева првог реда;
- унапређивање постојећих и развој нових агротехничких, хидротехничких и других поступака који доприносе очувању и повећању плодности пољопривредног земљишта;
- очување пејзажних, туристичких и економских вредности;
- формирање комерцијалних приватних пољопривредних газдинстава;
- очување предеоних вредности и других нетржишних вредности руралног простора;
- повезивање пољопривреде са компаративним делатностима (туризам, угоститељство и сл.) ради директног пласмана производа и подстицање диверзификације руралне економије развојем допунских делатности (сеоског туризма, кућне радиности, малих и средњих погона) у циљу стварања могућности за запослење у непољопривредним делатностима и стварања услова за побољшање материјалног и социјалног статуса сеоског становништва.

Циљеви везани за развој шумарства односе се на следеће:

- шуме у близини коридора аутопута треба да остваре: заштитну, пејзажно-естетску и производну, а ваншумско зеленило превасходно заштитну функцију, а посебно се наглашава потреба подизања заштитних емисионих шума у коридору аутопута и осталих државних путева;
- очување биодиверзитета, заштита популација ретких врста, старих примерака дрвећа и биоеколошки лабилних система;
- заштита и унапређење стања постојећих шума кроз санацију и мелиорацију девастираних шума садњом високопродуктивних аутохтоних лишћара, уз интензивну негу и заштиту постојећих шума у свим фазама развоја;
- повећање степена шумовитости, пошумљавањем шумског земљишта - чистина, пионирским врстама четинара и аутохтоним лишћарима, како би се успоставио релативно оптималан однос шумских и других екосистема и у највећој мери санирали негативни ефекти изградње и коришћења аутопута;
- фаворизовати садњу аутохтоних састојина уз тежњу очувања аутохтоних пејзажа; и

- очување и унапређивање заштитне функције шума, у циљу спречавања поплава и бујица.

Циљеви везани за развој индустрије односе се на:

- обезбеђења боље приступачности постојећих и планираних индустријских зона, паркова и комплекса планираном аутопуту
- обезбеђење зона/локација/простора за прихватање нових индустријских капацитета и садржаја, уз поједностављење процедура за њихово коришћење, ради повећања атрактивности овог подручја и привлачење инвеститора;
- повезивање са одговарајућим носиоцима индустријског развоја из окружења, ради заједничког наступа на тржишту;
- диверзификацију индустријске структуре, посебно прерађивачког сектора;
- поспешивање предузетништва и МСП у циљу запошљавања и задржавања становништва.

Циљеви везани за развој туристичке привреде односе се на:

- активирање данас недовољно искоришћених потенцијала за развој различитих видова туристичке понуде;
- изградњу нових смештајних капацитета и пратећих садржаја у коридору аутопута и ван њега;
- унапређење приступачности туристичким центрима, просторима и локалитетима; и
- постизање додатних економско - финансијских ефеката на основу коришћења погодности транзитних и циљних кретања.

Циљеви везани за развој саобраћајне привреде односе се на:

- контролисано коришћење, организовање и резервисање простора у близини аутопута, како би се потенцијално вредно земљиште искористило за развој одговарајућих функција и садржаја;
- унапређење складишне и дистрибутивне, а у пољопривреди и откупне функције, како би се искористиле предности близине аутопута на смањење трошкова производње/услуга по основу краћег времена транспортовања и експлоатације возила;
- формирање робно - транспортних и логистичких центара, како би се искористили позитивни утицаји аутопута на развој привреде, и
- изградња функционалних и пратећих садржаја у коридору, како би се подстакао развој комплементарних функција (туризам, угоститељство, сервисне и друге услуге).

Демографски развој, насеља, јавне службе

Циљеви обухватају:

1) у области демографског развоја:

- заустављање процеса депопулације, како на планском подручју, тако и у ужој и широј утицајној зони;
- смањивање миграција село-град, стимулисањем развоја осталих насеља у обухвату Плана, уз повећање запослености у њима; и

- унапређивање квалитета становања, инфраструктуре, објеката јавних служби и сектора услуга.

2) у области насеља:

- уравнотеженог развоја подручја Плана;
- боља доступност центрима у мрежи насеља; и
- контролисано ширење уз претходно дефинисана правила градње.

3) у области јавних служби:

- унапређење доступности објектима јавних служби.

Саобраћајна инфраструктура

Општи циљ развоја саобраћајне инфраструктуре је: реализација и развој саобраћајног система којим се повећава саобраћајна доступност, остварују квалитетне везе са коридором X, омогућава одржива мобилност становништва и пружа подршку убрзаном привредном развоју, уз јачање институционалног оквира, оптимизацију транспортне мреже коришћењем свих расположивих ресурса на принципу интермодалности, уз повећање укупне транспортне ефикасности, смањења трошкова и повећања еколошке прихватљивости транспортног система.

Као *оперативни циљеви* развоја саобраћајне инфраструктуре могу се издвојити:

- усмеравање развоја, комплетирање и доградња саобраћајне инфраструктуре и дефинисање трасе инфраструктурног коридора аутопута, уз дефинисање односа са осталим наменама и инфраструктурним системима у непосредном контакту са путним коридором; успостављање квалитетне саобраћајне везе правцем исток – запад и јачање функционалних веза на Планском подручју уз успостављање квалитетних саобраћајних веза државних и фреквентних општинских путева са планираним аутопутем;
- обезбеђивање просторних услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање осталих државних путева у циљу повећања безбедности и ефикасности саобраћаја и повезивања са саобраћајним коридорима у окружењу;
- усмеравање утицаја саобраћајне инфраструктуре на процесе урбанизације, развој урбаних центара и система насеља и ублажавање демографског пражњења Планског подручја, уз смањење штетног утицаја саобраћаја на животну средину;
- ревитализација и модернизација железничког система по стандардима ЕУ у циљу повећања обима саобраћаја и растеређивање друмских саобраћајница од теретног саобраћаја, са приоритетом обезбеђивања сигурног одвијања саобраћаја на путно-пружним прелазима;
- стандардизација и модернизација техничких елемената, сигнализације и режима саобраћаја, као и ефикасно и рационално коришћење капацитета, подизање нивоа услуге и повећање безбедности у саобраћају уз формирање робно - транспортних и логистичких центара;
- развој немоторних и еколошки прихватљивијих видова транспорта (бициклически, водни, пешачки); и
- изградња функционалних и пратећих садржаја у коридору, како би се подстакло развој комплементарних функција (туризам, угоститељство, сервисне и друге услуге).

Водопривредна инфраструктура

- заштита локалних изворишта и њихових зона санитарне заштите од негативних утицаја аутопута;
- заштиту квалитета подземних и површинских вода;
- осавременјавање водоводних система;
- обезбеђење пречишћавања атмосферских вода са аутопута и државних путева првог реда, атмосферску канализацију димензионисати на ниво двогодишње до петогодишње киша;
- обезбеђење заштите аутопута, насеља, индустрије и пољопривредног земљишта од поплава.

Енергетска инфраструктура

- обезбеђење довољног, сигурно, квалитетног и економичног снабдевања електричном енергијом свих потрошача;
- развој и коришћење нових и ОИЕ;
- повећање енергетске ефикасности код производње, дистрибуције и потрошње енергије, доношењем и обавезном применом стандарда енергетске ефикасности;
- интензивирање истраживања свих енергетских потенцијала у циљу проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења;
- одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојећих топлификационих система и њихов даљи развој;
- развој гасоводне мреже и снабдевање природним и течним нафتم гасом подручја; и
- заштита планираних коридора енергетске инфраструктуре.

Телекомуникациона инфраструктура

Квалитетна телекомуникациона мрежа један је од предуслова развоја и подизања општег стандарда па се у складу са тим постављају следећи циљеви развоја телекомуникационе мреже:

- технички осавременити постојећу телекомуникациону мрежу у насељима;
- у оквиру заштитног коридора аутопута, обезбедити довољно простора за полагање оптичког кабла;
- изградити технички квалитетну и поуздану телекомуникациону мрежу којом ће се постићи густина преко 50 телефона на 100 становника до 2025 .године као и приступ интернету у свим деловима мреже; и
- изградити посебну мрежу РР система за слабо насељени део простора којом би се појачала улога центара заједнице насеља.

Заштита животне средине, пејзаж, природних и културних вредности и заштита од елементарних непогода и техничко – технолошких хазарда

Основни циљ је *заштита и унапређење животне средине, природних и културних добара, односно интегрално управљање природним условима као фактором настанка природних хазарда, што представља основу уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора планског подручја*. Од посебне важности је заустављање даље деградације животне средине, примена принципа превенције ради смањења ризика од потенцијално негативних утицаја коридора аутопута на природне и културне вредности, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја.

Оперативни циљеви су:

- Обезбеђивање заштите од буке на деловима коридора који пролазе поред стамбених насеља;
- Смањивање негативних утицаја аерозагађења и повишеног нивоа буке формирањем зелених заштитних појасева;
- Обезбеђивање заштите вода (од спирања са коловозних површина) и заштите од вода (уз плавна подручја), уз превенцију настанка ерозионих процеса;
- Очување специјске и екосистемске разноврсности простора, кроз очување локалитета која су станишта природних реткости;
- Успостављање мреже еколошких коридора ради омогућавања миграција просторно удаљених станишта биљних и животињских врста;
- Уклапање трасе аутопута у пејзажне карактеристике планског подручја;
- Усклађивање трасе аутопута са мрежом еколошких коридора и заштитом утврђених и предвиђених за заштиту природних вредности;
- Формирање пролаза за животиње кроз инфраструктурни коридор са циљем очувања проходности миграторних врста;
- Заштита непокретних културних добара од свих облика неконтролисане урбанизације и изградње инфраструктурних система;
- Обезбеђивање услова за адекватну промоцију културних добара као туристичког ресурса на коридору аутопута; и
- Спровођење мера превенције, приправности и одговора на природне непогоде на свим нивоима (од предузећа, преко општинских до државних органа).

Однос према другим плановима и стратегијама

1. Просторни план Републике Србије („Сл.гласник РС“. бр.88/10)

Овај План као стратешки документ, дефинисао је визију, циљеве, организацију простора и планска решења, која су обавезујућа у процесу имплементације Плана.

Сагласно визији дугорочног просторног развоја, Република Србија би требало да буде „територијално утврђена и регионално уравнотежена, одрживог економског раста и конкурентна, социјално кохерентна и стабилна, инфраструктурно опремљена и *саобраћајно приступачна*, очуваног и заштићеног природног и културног наслеђа, квалитетне животне средине и функционално интегрисана у окружење“.

Са становишта ППППН инфраструктурног коридора Е – 761, многи елементе глобалне визије одговарају просторном развоју планског подручја и његовог утицајног/гравитационог подручја – посебно који се односе на одрживи економски раст и конкурентност, повећање приступачности и функционално интегрисање у окружење.

Развој мреже насеља

Полазећи од постојећег стања у мрежи насеља, дефинисаних функционалних урбаних подручја (ФУП) и потреба будућег одрживог и територијално хомогеног (уравнотеженог) развоја Просторним планом Републике Србије је 2009. године дефинисана функционално-хијерархијска структура насеља. У поменутој структури насеља Чачак, Крушевац и Краљево представљају центре националног значаја. За 2020. годину је претпостављена иста категоризација функционалних урбаних

подручја, на основу које ће подручја градова Чачка, Краљева и Крушевца такође бити центри од националног значаја, с тим да ће број општина у саставу ФУП-а бити увећан.

Развој пољопривреде

Политика даљег *просторно диференцираног усмеравања развоја и унапређивања пољопривредне производње* за предметно планско подручје је производња традиционалних производа познатог географског порекла и високе биолошке вредности за тржишне нише, паралелено са активностима на одрживом управљању и заштити природних ресурса и развоју локалних прерађивачких капацитета и других пратећих делатности, пре свега руралног туризма.

Развој индустрије

У *просторној структури индустрије* водећу улогу имаће и даље постојећи привредно - индустријски градски центри и развојни коридори, међу којима је и западно-моравски коридор Е – 761. Основни локациони модели индустрије у развојним зонама, коридорима и урбаним центрима су: *индустријске зоне, индустријски и технолошки паркови* (hi-tech агломерације и комплекси), *слободне зоне (СЗ), бизнис инкубатори, кластери малих и средњих предузећа (МСП)* (у регијама, коридорима, градовима), *зоне развоја уз аеродроме, логистички паркови, терминали, привредне, мешовите, лучке зоне, и сл..* На планском подручју коридора аутопута су планиране индустријске зоне (ИЗ) и индустријски паркови (ИП) у Краљеву, Крушевцу, Чачку, Трстенику, Варварину и Ћићевцу, а на утицајном подручју у Ужицу и Новом Пазару.

Развој туризма

На подручју ПППН-а идентификоване су: (1) компаративне предности планског подручја, (2) затим, потенцијали за даљи развој бањског туризма (Врњачка и Матарушка бања су сврстане у бање које ће перспективно имати међународни значај, а Горња Трепча и Богutowачка бања - национални значај), и (3) могућности интензивирање транзитног туризма (коридор аутопута Е – 761 представља секундарни – национални правац), спортско – рекреативног туризма (у оквиру утицајног оподручја путног правца налазе се и бициклистички коридори „Eurovelo“), и руралног туризма. Исто тако, у ужем и ширем подручјима утицаја већ је развијен планински туризам (Јастребац, Копаоник, итд.). Када је у питању развој градског туризма, од градских туристичких центара само је Краљево сврстано у градове од националног значаја.

Развој саобраћаја

У стратешке приоритете развоја путне мреже, са периодом реализације до 2014. год, наводе се:

- активности на државном путу I реда, (изградња аутопута, Е-763) део руте 4 (SEETO): Београд - Чачак - Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница (Дуга пољана) - Бољаре (граница са Црном Гором); и
- активности на постојећем државном путу I реда (коридору аутопута, Е-761) Појате - Крушевац - Краљево - Чачак и даље Пожега - Ужице - Котроман (граница са Босном и Херцеговином) (Е-761, М-5).

У периоду после 2014. године, предвиђене су активности на:

- коридору државног пута I реда, (аутопутски коридор) Баточина - Крагујевац - Кнић - веза са аутопутским правцем Краљево - Чачак (Е-761, М-5); и
- завршетку изградње обилазница: Крушевац, Краљево и Ужице.

Основни циљ развоја железничке инфраструктуре је: да се адекватним мерама и у разумном временском периоду постигне такав ниво стања инфраструктуре, која ће, уз модернизацију возних средстава, омогућити да се побољша квалитет и брзина железничког саобраћаја на националној мрежи, а да АД „Железнице Србије” нивоом услуге привуку путнике и робу и успешно послују, имајући у виду јавну и комерцијалну функцију.

Планом се предвиђа промена намене војног аеродрома у Краљеву у мешовити. Аеродром у Ужицу је дефинисан као потенцијални регионални аеродром. Спортски аеродроми у Краљеву и Трстенику су дефинисани као летелишта која се могу укључити у мрежу регионалне понуде.

За локације интермодалних терминала и логистичких центара предложени су Ужице, Чачак и Краљево.

Развој водопривредне инфраструктуре

Насеља са подручја Плана се водом снабдевају из Западноморавско-рзавског, Расинско-поморавског и делом из Ибарско-шумадијског система. Стратешки приоритети у области развоја водопривредне инфраструктуре до 2014. године су:

- водоснабдевање: ширење Расинског система ка Параћину;
- заштита вода: реализација ППОВ у насељима са највећим утицајима на изворишта или на угрожене водотоке: Краљево, Крушевац.

Развој енергетске инфраструктуре

Основни циљ развоја енергетске инфраструктуре је активно учешће Републике Србије у планирању и изградњи стратешке-регионалне и паневропске енергетске инфраструктуре за пренос електричне енергије и транспорт нафте и гаса из нових извора снабдевања, укључујући и ургентну градњу подземног складишта гаса у Републици Србији, све у циљу поузданог и сигурног снабдевања потрошача у Републици Србији.

Смернице заштите животне средине, природних и културних добара

Основни циљ је *заштита и унапређење животне средине* као основа уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора - заустављање даље деградације, превентивна заштита од свих планираних активности које могу угрозити постојећи квалитет природне и животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја.

У области *управљања отпадом* основни циљ је развијање одрживог система ради смањења загађења животне средине и деградације простора. На планском подручју регионални центри за управљање комуналним отпадом (обухвата сакупљање комуналног отпада, регионалну депонију за најмање 20 година, сепарацију

рециклабилног отпада, трансфер станицу и постројење за компостирање) предвиђени су на подручју Града Краљева и Града Крушевца. Шире подручје Чачка и Лучана је предвиђено за изградњу регионалног складишта опасног отпада.

Биодиверзитет, заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа и предела

У области *заштите и одрживог коришћења природног наслеђа* основни циљ је: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја. На основу претходних истраживања и валоризације, биће дефинисан статус, просторни обухват и режими заштите за подручје Мојсињских планина и Сталаћке клисуре Јужне Мораве.

У области *заштите културних добара* основни циљ је да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Кроз планско подручје, протеу се међународне културне стазе, као и културно подручје које обухвата шири долињски појас реке Западне Мораве.

Основни циљеви *заштите, уређења и развоја предела* Републике Србије су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности. Највећи део планског подручја припада руралном типу предела, осим градских подручја Чачка, Краљева и Крушевца који припадају урбаном типу предела, као подручја под посебним притиском развоја.

У области *природних непогода и технолошких удеса* основни циљ је њихово интегрално управљање као основа за обезбеђење услова за ефикасан просторни развој, очување људских живота и материјалних добара. У том смислу, неопходно је створити добро организоване и опремљене службе које ће моћи да успешно раде на превенцији од ових катастрофа, као и на одбрани и отклањању последица, уколико се јаве. Мања подручја захваћена су процесима ексцесивне ерозије, а долињски појас Западне Мораве представља потенцијално поплавно подручје.

2. Водопривредна основа Републике Србије (2002 год.)

Будући да се у границама овог плана налазе значајни водопривредни објекти, одредбе водопривредне основе у погледу заштите животне средине подручја водне акумулације морају се уважавати и у оквиру овог плана. Водопривредна основа Републике Србије (ВОС) као основни стратешки циљ поставља: "Одржавање и развој водног режима којим се обезбеђују најповољнија и најцелисходнија техничка, економска и еколошка решења за јединствено управљање водама, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и коришћење вода." Основна полазишта, захтеви и задаци заштите животне средине у ВОС заснивају се на одредницама ППРС, које се за зоне заштите водоизворишта и појасева заштите водотокова дефинишу кроз посебне активности, како следи:

- смањивање и спречавање загађивања животне средине;
- спречавање еутрофикације водних акумулација;
- спречавање сече дрвећа, депоновања материјала, одношења материјала,

- спречавање уништавања постојећих екосистема;
- очување предеоних карактеристика простора;
- обавезна израда посебног плана за заштиту вода од загађивања.

3. Стратегија управљања отпадом Републике Србије од 2010-2019. год.
(„Сл.гласник РС“, бр.29/10)

Национална стратегија управљања отпадом поставља следеће опште и посебне циљеве управљања отпадом:

- рационално коришћење сировина и енергије и употреба алтернативних горива из отпада;
- смањење опасности од депонованог отпада за будуће генерације;
- осигурање стабилних финансијских ресурса и подстицајних механизма за
- инвестирање према принципима загађивач плаћа и/или корисник плаћа;
- имплементација информационог система који покрива све токове, количине
- и локације отпада, постројења за третман, прераду и искоришћење материјала из отпада и постројења за одлагање отпада; повећање броја становника обухваћених системом сакупљања комуналног отпада;
- успостављање стандарда за третман отпада;
- смањење, поновно коришћење, рециклажа и регенерација отпада;
- смањење опасности од отпада, применом најбољих расположивих техника и супституцијом хемикалија које представљају ризик по животну средину и здравље људи;
- развијање јавне свести на свим нивоима друштва у односу на проблематику
- отпада.

За стратешку процену најзначајнији циљ ове стратегије је управљање отпадом како у краткорочном, тако и у дугорочном периоду, којим се постиже заштита и унапређење квалитета животне средине и здравља људи. Стратегијом је дефинисано формирање регионалних депонија, трансфер станица, мрежа центара за рециклажу, компостирање и инсинератора. Планирано је да се комунални отпад са планског подручја организовано прикупља и одвози на регионалне санитарне депоније на територији Града Крушевца и Града Краљева.

4. Стратегија развоја енергетике Републике Србије (2005 год.)

Стратегију развоја енергетике Републике Србије до 2015. године усвојила је Народна скупштина у мају 2005. године („Службени гласник РС“ број 44/05).

Основни циљеве у области заштите ваздуха и смањења емисија загађујућих материја путем:

- иновација и примене чистих технологија; реконструкције постојећих постројења која емитују загађујуће материје; већег коришћења гасовитог горива и смањења потрошње угља и мазута; подстицања развоја мреже и програма за мониторинг и процену ефеката загађивања ваздуха; укључења у међународне програме; искоришћења пепела из термоелектрана.

Основни циљеве у области управљања вода у оквиру сектора енергетике су:

- обезбедити адекватан третман, поновну употребу или одлагање муља са уређаја за пречишћавање; обезбедити пречишћавање отпадних вода из

енергетике и индустрије ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје; обезбедити пречишћавање отпадних вода које настају у процесу експлоатације и прераде минералних сировина ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје; смањити ризик од загађења вода који настаје као последица рударских активности.

Основни циљеви управљања отпадом у енергетици, рударству и индустрији су:

- подстицање смањења настајања и искоришћења и рециклаже отпада, рационално коришћење природних ресурса (чистије технологије, раздвајање отпада, интегрисано спречавање и контрола загађивања, економски инструменти, образовање); смањење ризика од насталог отпада (затварање и санација постојећих локација контаминираних опасним отпадом које представљају ризик по животну средину); успостављање катастра загађивача и управљање базом података; прикупљање статистичких података о отпаду.

5. Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији (од 2008-2015. год.)

Стратегија је у сагласности са планским решењима Просторног плана Републике Србије и њом се утврђује стање у свим областима транспорта, успоставља се концепт развоја инфраструктуре и транспорта, дефинишу се дугорочни и орочени циљеви развоја и акциони план за њихову реализацију имајући у виду потребу за одрживим развојем транспорта.

После приоритетне рехабилитације путне мреже, правац Појате-Крушевац- Краљево-Чачак треба предложити као нови део Основне мреже у циљу повезивања Коридора Х са правцем Београд-Јужни Јадран.

Полазећи од постојећих деоница аутопутева, постојеће и очекиване тражње на главним правцима мреже јавних путева Републике Србије, просторне расподеле броја становника и ограничених капацитета, као стратешки интерес државе може се дефинисати релативно брзо формирање Основног троугла аутопутне мреже Републике Србије (Београд-Појате-Чачак-Пожега-Београд) са битним посредним утицајима дуж постојећих двотрачних путева у ширем подручју.

Као главни друмски коридори Основне мреже који имају приоритет у рехабилитацији/реконструкцији наводе се и: Правац 4 (граница Румуније-Вршац-Панчево-Београд-Чачак-Пожега-Ужице-граница са Црном Гором) и трансверзална веза Појате-Крушевац-Краљево-Чачак, чије ће се етапе реализације одредити на основу економске изводљивости.

Приоритет у развоју железнице мора се дати рационализацији и побољшању постојећег система. Са ограниченим ресурсима државе, уз ограничену међународну помоћ, реалнији приступ и дефинисане приоритете, развојни планови железница морају се свести на рационалну меру. Смернице развоја у циљу реинтеграције железничког транспорта треба да стављају нагласак на Коридор Х, његове краке и пругу Београд-Бар.

Интермодалним транспортом постиже се оптималност целокупног транспортног процеса кроз истицање предности које сваки вид саобраћаја пружа у односу на остале

видове. Да би интермодални транспорт био конкурентан поред подршке државе потребно је унапредити техничко-технолошке процесе на граничним прелазима и терминалима, железничку инфраструктуру и стимулисати друмске превознике који обављају почетно/завршне операције у интермодалном транспортном ланцу, односно транспорт до/од терминала.

Стратегијом се наводи да Република Србија нема потенцијале за више од два аеродрома, али то не треба да онемогући евентуалну иницијативу јединица локалне самоуправе да о свом трошку преузму, развијају и одржавају инфраструктуру за општу и пословну авијацију, уколико процене и покажу да за то имају потребе, интересе и средства.

1.2. ПРИКАЗ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА КОЈА СУ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У области саобраћајне инфраструктуре, током израде Генералног пројекта идентификована су варијантна решења изградње аутопута Е - 761 које се налазе у оквиру коридора који је детермисан у оквиру самог планског документа:

а) Варијанта 1 нуди избор леве обале Западне Мораве од км 26+951.45 до км 41+993.33. Она је краћа од усвојене за 370м, али је оптерећена потребом изградње два моста преко реке. Такође, пролази кроз два потенцијална изворишта (од км 31 до км 32 и од км 39 до км 40). Обзиром да су остали меродавни показатељи за избор варијанте готово идентични, избор је траса, која се води десном обалом.

б) Варијанта 2 почиње од км 49+624.32 до км 53+449.44. Она прелази на десну обалу мостом преко Мораве и положена је равним тереном, покривеним обрадивим земљиштем. Предности усвојене трасе се огледају у мањим трошковима израде и са становишта квалитета земљишта који ће саобраћајница трајно заузети.

в) Модификована варијанта 2 која иде десном обалом Западне Мораве и на више места се планирају просеци на току реке. Ова варијанта је уграђена у ППППН инфраструктурног коридора аутопута Е 761 Појате-Прељина (Сл. гласник бр. 10/20).

г) Варијанта 3 од км 80+185.89 до км 88+689.93 је положена десном обалом Мораве, пролази кроз потенцијално извориште Адрани, укршта се денивелисано са М – 5 (М-22). На том делу постоји и огроман комплекс за прераду камена са асфалтном базом, што је утицало на избор трасе вођене левом обалом.

Такође, идентификацијом значајних изворишта водоснабдевања поједних градских подручја, као што су „Моравиште“ (Ћићевац), „Звездан“ (Трстеник) и изворишта минералних вода у близини Врњачке Бање, односно положаја Специјалног резервата природе „Осредак“ (између општина Крушевац и Трстеник), планским решењима је предложено да се приликом трасирања аутопута имају у виду вредности ових природних ресурса, како би се на адекватан начин заштитили, унапређивали и користили у наредном периоду.

1.3. ПРЕТХОДНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

У складу са одредбама члана 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежни орган у припреми одлуке о изради стратешке процене, извршио је

претходне консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других субјеката. Истовремено, прибављена су мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине. Носилац израде је Републичка агенција за просторно планирање из Београда.

Заинтересовани органи, организације, удружења грађана, НВО и друге заинтересоване групе и појединци, моћи ће у оквиру Јавног увида о Нацрту Просторног плана да остваре и увид у овај Извештај, тако да ће се претходне консултације наставити у оквиру јавних консултација. Надлежни органи и комуналне службе су за потребе израде Просторног плана подручја посебне намене доставиле услове и одређене иницијативе које су на адекватан начин уграђене у складу са нормативима и стандардима.

2. ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

2.1. СТАЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Квалитет ваздуха

Потенцијални загађивачи ваздуха који се налазе у коридору или у његовој непосредној близини и могу имати утицаја се деле на линијске и тачкасте изворе аерозагађења.

Линијски извори аерозагађења су магистрални путеви М – 5, М – 22, М – 23.1, док је оптерећење на регионалним и локалним путевима такво да нема значајнијег утицаја на аерозагађење.

Тачкаски извори аерозагађења су искључиво индустријска постројења. У насељу Појате, са леве стране аутопута, налази се фабрика гумено-техничке робе “Гумара”. У граду Крушевцу, такође са леве стране аутопута, налазе се постројења хемијске индустрије “Мерима”, “Трајал”, “Жупа” и “ФАМ”, машинска индустрија “14 октобар”. У насељу Трстеник, са леве стране аутопута, налази се Индустрија хидраулике и пнеуматике “Прва петолетка”. У граду Краљеву, са леве стране аутопута, од индустријских постројења издваја се индустрија Магнохром.

На територији планског подручја систематска мерења квалитета ваздуха спровode две републичке институције – Републички хидрометеоролошки завод Србије и Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, док се мерења на локалном нивоу спровode само у појединим градовима континуирано (у Краљеву и Крушевцу), а у већини осталих насеља или не постоје или су непотпуна и неkontинуирана.

У мрежи мерних места РХМЗ Србије, на територији планског подручја налазе се два мерна места за праћење квалитета ваздуха (главне метеоролошке станице) – у Краљеву и Крушевцу. На њима се мере концентрације сумпордиоксида и дима. Средње годишње концентрације SO₂ и чађи крећу се у опсегу дозвољених вредности, при чему су највише у Краљеву.

Табела 2. Средње годишње концентрације сумпордиоксида и дима (мерења врши РХМЗС)

година	Краљево		Крушевац	
	SO ₂	дим	SO ₂	дим
2000.	30,43	28,43	20,00	9,83
2001.	24,55	28,58	22,33	21,11
2002.	17,09	26,00	16,38	25,67
2003.	22,67	34,67	21,10	20,40
2004.	13,00	21,36	17,70	16,70
2005.	15,00	20,58	15,67	14,60
2006.	20,13	33,38	14,42	15,10
2007.	16,75	17,75	12,75	10,30
2008.	16,45	11,55	13,92	6,20
2009.	27,18	18,91	16,33	6,60

ГВИ чађ/год=50 µg/m³, ГВИ SO₂/год =50µg/m³

Извор података: Републички хидрометеоролошки завод Србије

У мрежи урбаних станица, на предметној територији, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” вршио је мерења сумпордиоксида, чађи и аероседимената у периоду 2005–2009.г. у Краљеву и Крушевцу (од 2009.г.).

Табела 3. Средње годишње и максималне концентрације чађи, сумпордиоксида и аероседимената у Краљеву и Крушевцу и број дана преко граничне вредности имисије*

година	чађ			SO ₂			аеросе- дименти
	C _{sr} (µg/m ³)	Бр.дана >ГВИ (%)	C _{max} (µg/m ³)	C _{sr} (µg/m ³)	Бр.дана >ГВИ (%)	C _{max} (µg/m ³)	C _{sr} (mg/m ² /24h)
Краљево							
2005.	6,29	0,00	/	12,65	0,27	/	131,44
2006.	5,40	1,20	95,28	0,66	0,00	18,49	134,83
2007.	2,12	0,00	41,81	2,01	0,00	104,59	109,84
2008.	6,14	1,05	99,11	2,45	0,00	73,36	124,65
2009.	5,34	0,62	55,93	8,30	0,00	98,20	152,47
Крушевац							
2005.	32,07	12,07	/	10,14	0,00	/	218,74
2006.	20,72	22,74	/	10,50	0,00	/	246,93
2007.	17,92	6,07	160,00	13,76	0,00	102,00	448,66
2008.	18,84	5,92	421,40	9,82	0,00	129,90	183,10
2009.	20,32	13,52	214,30	9,82	0,00	109,00	363,48

ГВИ чађ/год=50 µg/m³, ГВИ SO₂/год =50µg/m³, ГВИаеросед/год=200 mg/m²/24h

Извор података: Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”

На основу континуираног праћења квалитета ваздуха и анализе добијених резултата у току спровођења мониторинга, може се закључити да у Крушевцу и Краљеву повремено долази до повећања концентрација одређених параметара у ваздуху, пре свега чађи и аероседимената, који могу утицати на квалитет ваздуха у градском подручју.

Иако се средње годишње концентрације чађи крећу у границама дозвољених вредности, број дана преко ГВИ показује знатна прекорачења у Крушевцу, нарочито 2006., 2009. и 2005.године, када превазилази 10% мерног периода, што је, према препоруци Светске здравствене организације, горња граница прекорачења. Средње годишње концентрације сумпордиоксида на свим мерним местима знатно су испод

ГВИ. Максималне забележене концентрације нигде не превазилазе ГВИ на дневном нивоу ($150 \mu\text{g}/\text{m}^3$), док је број дана преко ГВИ на годишњем нивоу мањи од 1% мерног периода.

Концентрације аероседимената превазилазе дозвољене вредности у Крушевцу. Највиша вредност достигнута је у Крушевцу 2007., када превазилази и ГВИ на дневном нивоу ($\text{ГВИ} = 400 \text{ mg}/\text{m}^2/24\text{h}$).

Као локални извори загађивања ваздуха издвајају се:

- индивидуална ложишта и мање котларнице за грејање привредних и стамбених објеката и фарми (мали загађивачи ваздуха, јер се као енергент углавном користи дрво);
- друмски саобраћај. Проблем представљају и путеви који немају савремени коловоз, тако да се током летњих месеци са тих путева у ваздух емитује већа количина прашине;
- привремена позајмишта (каменоломи). У насељима, односно на локалитетима где се врши експлоатација украсног и грађевинског камена јавља се у ваздуху већа количина прашине. Запрашеност средине при томе зависи од интензитета и правца ваздушних струјања и рељефа у ширем окружењу;
- употреба минералних ђубрива и хемијских средстава за заштиту биља у пољопривреди. Подаци о утрошеним количинама не постоје, али се може претпоставити, с обзиром на изузетно ниску густину насељености и мали проценат обрадивих површина, да је реч о количинама са малим негативним ефектима; и
- депоније (сметлишта) у мањој мери представљају извор загађења ваздуха, с обзиром на релативно малу количину отпада, и "разбијеност" одлагања (најчешће бесправног) отпада на више локација на планском подручју.

Квалитет површинских и подземних вода

На квалитет површинских и подземних вода на предметном подручју утичу бројни фактори, међу којима се као извори загађења могу издвојити:

- отпадне воде из насеља (комуналне отпадне воде), које се без претходног третмана упуштају у реципијенте,
- саобраћајнице (спирањем загађивача путем атмосферских падавина или приликом прања улица у насељима),
- неадекватан третман септичких јама у насељима (најчешће несанитарне, тј. водопрпусне),
- неадекватан начин одлагања течног и чврстог отпада са појединих сточних фарми,
- депоновање смећа из различитих извора у долинама река,
- употреба хемијских препарата у пољопривреди,
- неконтролисана изградња викенд објеката, и др.

Квалитет површинских вода

Сагледавањем постојећег стања вода река у коридору аутопута Е – 761, Јужне Мораве, Западне Мораве, Ибра и Расине, указује се на низак степен квалитета. Подаци о мерењима концентрација физичко - хемијских параметара у водама

поменутих река а узорковане на мерним профилима истих, може се закључити да углавном постоје одступања од МДК за другу класу водотокова којој иначе реке З. Морава, Ј. Морава, Ибар и Расина припадају по Уредби о категоризацији водотокова (Сл. гласник СРС, бр. 5/68).

Наиме, појава видљивих отпадних материја и повећан садржај суспендованих материја је скоро сасвим сигурно последица бујичног карактера река и њихових притока а постоји и могућност да отпадне воде неких индустријских постројења које се уливају у исте, садрже честице ових димензија.

Закључак који се може извести из приложеног, је да је због неадекватног третмана индустријских и комуналних отпадних вода које се уливају у реке Западну и Јужну Мораву, Расину и Ибар, квалитет воде опао и сада одговара III и III/IV класи водотокова. С тим у вези, иста се може употребљавати тек после уобичајених метода обраде.

У табели 4. дат је приказ захтеваних и стварних класа на профилима са територије планског подручја, у периоду 2005–2009.г.

Табела 3. Класе вода на речним профилима планског подручја у периоду 2005–2009.г.

	Слив	Захтевана класа	Стварна класа				
			2009.	2008.	2007.	2006.	2005.
Варварин	Велика Морава	IIa	III	IV	IV	III/IV	III/IV
Краљево	З. Морава/ В. Морава	IIa	III	III	III	III/IV	III
Јасика	З. Морава/ В. Морава	IIa	III	III/IV	IV	III/IV	III/IV
Маскаре	З. Морава/ В. Морава	IIb	III	III/IV	III/IV	III/IV	III/IV
Краљево	Ибар/ З. Морава	IIa	III	III	III	III	III/IV
Бивоље	Расина/ З. Морава	IIb	III	III	III/IV	/	III
Мојсиње	Ј. Морава/ В. Морава	IIa	III	III/IV	IV	/	/
Прељина	Чемерница/ З. Морава	IIb	III	III	/	/	/

Квалитет подземних вода

Угроженост подземних вода на истраживаном подручју у вези је са захватањем подземних вода каптирањем извора/врела или бушеним/копаним бунарима, и то највише од стране локалног становништва, а у знатно мањем обиму за потребе привредних објеката. Експлоатација подземних вода је пропорционална степену насељености (депопулацијско подручје са малим бројем домаћинстава), те се из тог разлога не може говорити о угрожености квантитативних својстава издани услед проблема прецрпљивања издани. Међутим, посебан проблем представља тзв. "дивље" каптирање извора, за које код надлежних служби не постоје регистровани подаци.

Промена квалитета подземних вода зависи од услова инфилтрације загађујућих материја до водоносних слојева, који зависе од својстава стенских маса. Терен је

изграђен од стена различитих хидрогеолошких својстава, те су и услови загађивања формираних подземних издани различити.

Загађивање подземних вода је, пре свега, последица неадекватног третмана септичких јама у свим сеоским насељима, неадекватног одлагања течног и чврстог отпада са сточних фарми, бесправног депоновања отпада у речним долинама, примене минералних ђубрива у пољопривреди, као и нелегалне изградње. У највећем броју насеља егзистирају пропусне (упојне) септичке јаме. За разлику од њих, новији објекти имају водонепропусне санитарне септичке јаме које се периодично празне.

Одлагање чврстог отпада у индивидуалном сектору врши се у непосредној близини окућница, у ђубришним јамама. Локално становништво најчешће закопава угинуле животиње на неуређеном земљишту. Избор ових локација је проблематичан јер се не води довољно рачуна о рањивости подлоге, односно о могућем загађењу подземних вода разлагањем ових отпадака и њиховом инфилтрацијом путем атмосферских вода. Неконтролисано депоновање отпада у близини водотока утиче и на загађивање подземних водних ресурса. Формирање сметлишта у долинама река представља директну опасност осетљивим водоносним слојевима у зонама алувијалних равни. С обзиром да се не располаже информацијама о употребљеним количинама ђубрива у пољопривреди, тако не може да се сагледа ни стваран ефекат њихове употребе на загађивање подземних вода. Претпоставља се да се не ради о већим количинама које могу знатније угрозити подземне воде.

Квалитет земљишта

Земљиште посматрано као једна од природних вредности, представља сложен систем осетљив на различите утицаје. Истраживање проблематике загађења тла услед експлоатације будућег путног правца захтева податке о постојећем стању како би се квантификовали новонастали односи. Постојеће стање дуж коридора будућег путног правца није одређивано узорковањем на терену. Међутим на основу чињенице да траса пролази кроз пољопривредно земљиште, затим да се на посматраном простору налази железничка пруга I реда Сталаћ - Краљево - Пожега и магистрални пут М – 5 Појате – Крушевац – Краљево - Чачак, као и неколико насеља, може се закључити да до загађивања долази услед примене агротехничких мера, експлоатације железничке пруге, магистралних и регионалних путева, неконтролисаног испуштања комуналних отпадних вода као и одсуства контролисане евакуације отпада, неконтролисане урбанизације, ерозије итд.

Загађења земљишта од експлоатације постојећег магистралног пута се процењују као присутно (у уском путном појасу) с обзиром на обим саобраћаја који се на њему одвија (од 3721 - 9346 возила по дану за период 2004. год., када је вршено мерење), док пруга представља вид саобраћајнице који најмање утиче на загађење земљишта у односу на друге видове саобраћаја.

На предметном подручју, мониторинг квалитета земљишта спроводи се само на територији Града Крушевца.

Испитивања загађености земљишта у Крушевцу спроводи Завод за јавно здравље Крушевац. Резултати испитивања загађености земљишта опасним и штетним материјама са 30 одабраних локација у периоду 2005–2009.г. показују повећане концентрације никла у већини узорака и хрома у једном узорку, док концентрације живе, олова, бакра, кадмијума, цинка и бора, као ни пестицида (за сузбијање корова

– симазин, атразин) не прелазе МДК. Земљишта у околини „Жупе“, „Трајала“ и „Равњака“ показала су такође повећане концентрације никла.

Међу природним процесима који утичу на *деградацију земљишта* најизраженији је процес ерозије. Појава ерозије изазвана је претходном прекомерном експлоатацијом шуме и неповољним својствима терена. Земљишта су мање плодности, плића и мање стабилна због већег нагиба терена. Неадекватан начин обраде пољопривредног земљишта (орање по нагибу земљишта) такође погодује развоју ерозије. Као последица депопулације јављају се запуштене ливаде, јер се све мање људи бави сточарством и ратарством, што такође доприноси ерозији.

Извори загађивања земљишта на подручју Плана, своде се у највећој мери на активности у вези са пољопривредом производњом и експлоатацијом минералних сировина, а мање са делатношћу туризма и изградње викенд објеката (промена намене простора).

Када је реч о *пољопривредној производњи*, негативан утицај на животну средину је двојак. С једне стране, проблем се огледа у недовољно развијеној пољопривреди и екстензивности производње, а с друге стране у неконтролисаној и неадекватној примени вештачких ђубрива и агрохемијских средстава. Екстензивна производња поспешује деградацију земљишта у смислу претварања природних биоценоза у агроценозе, иницирања ерозије земљишта неадекватним начином обраде и др. Примена вештачких ђубрива и средстава за заштиту биља у пољопривреди доводи до загађивања земљишног покривача. Са становништва очувања животне средине, односно земљишта, позитивно је то што се још увек користи стајско ђубриво. Посебан проблем представљају несанитарне септичке јаме у оквиру објеката сточних фарми, као и у оквиру индивидуалних домаћинстава.

Каменоломи који су престали са радом доприносе деградацији земљишта јер нису предузете мере ревитализације, односно санације и рекултивације. Постојећа пракса није у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима ("Сл. Гласник РС", бр. 88/11) који захтева, приликом давања одобрења за експлоатацију минералних сировина, предузимање мера заштите животне средине, како у току саме експлоатације тако и након затварања рудника. Закон посебно постулира обавезу рекултивације деградираног земљишта, што је битно са становишта заштите ваздуха у непосредном окружењу. Осим наведених утицаја, напуштена позајмишта и каменоломи доводе и до тзв. пејзажног и визуелног загађења предела.

Као *последица одвијања саобраћаја*, у непосредној околини саобраћајница, јавља се повећан садржај олова услед таложења честица које емитују моторна возила. Такође, бележи се благо повећан салинитет што је последица посипања коловоза у зимским месецима, односно спирања на земљиште поред коловоза.

Постојећа *сметлишта* утичу на загађивање земљишта јер штетне материје које настају у процесу разлагања отпада инфилтрацијом доспевају у земљиште. Осим тога, и овде се може говорити о пејзажном загађењу.

Специфичан облик деградације земљишта представља *бесправна изградња објеката*. Последица оваквих појава је интензиван утицај на природно-еколошке вредности простора чиме се умањује његова биолошка и естетска вредност.

Анализа и оцена стања нивоа буке

Постојеће стање саобраћајне буке у оквиру коридора анализираног путног правца карактерише одвијање саобраћаја на постојећим магистралним, регионалним, локалним путевима и железничким пругама.

На основу расположивих података о величини ПГДС-а на путној мрежи у Републици Србији прво, друго и треће место заузимају путеви М - 1 (Е - 75), М - 22 и М - 5 који пролазе кроз посматрани коридор. Доминантна саобраћајница која се пружа паралелно дуж посматраног коридора је магистрални пут М – 5. На основу познатих саобраћајних карактеристика, карактеристика магистралног пута М - 5 и намене површина у његовом окружењу, може се израчунати да је максимални ниво емитоване буке са магистралног пута М – 5 (на најоптерећенијој деоници) за период дана $L_{m,E} = 66.3 \text{ dB(A)}$ а за ноћ $L_{m,E} = 59.0 \text{ dB(A)}$, тј. да су максимална прекорачења дозвољеног нивоа буке ноћу и то до 4 dB(A) .

У погледу мерења нивоа комуналне буке, систематска мерења се спроводе на градским подручјима Крушевца, Краљево и Чачка. Резултати мерења током претходних година показала су прекорачења дозвољених нивоа и у дневном и у ноћном периоду на већини мерних места, при чему је доминантан извор буке саобраћај.

Управљање комуналним отпадом

Управљање комуналним и индустријским отпадом спада у групу највећих еколошких проблема на планском подручју. Евидентиран је знатан број неконтролисаних депонија, а количина отпада је много већа него што је до данас забележено. Постојећим депонијама се не управља на одговарајући начин и нису довољно великих капацитета, нити су израђене према постојећим међународним санитарним стандардима.

Табела 5. Количине комуналног отпада који се годишње произведе у општинама планског подручја и пројекције 2020. године

Општина	Број становника према попису 2002.г.	Количина произведеног отпада 2009.г. (t)	Пројекција количина произведеног отпада 2020.г. (t)
Врњачка Бања	26.481	5.905	8.386
Краљево	120.304	34.473	48.951
Варварин	19.157	5.482	7.785
Крушевац	129.370	37.024	52.574
Трстеник	46.758	5.206	7.393
Ћићевац	10.157	1.021	1.450
Чачак	116.534	33.392	47.417

Извор: Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019.године

Према Стратегији управљања отпадом за период 2010–2019.године („Службени гласник РС“, бр. 29/10), за општине планског подручја планирано је одлагање комуналног отпада на три регионалне депоније, при чему се регионални центри за управљање комуналним отпадом налазе у следећим општинама:

1. Краљево за општине: Краљево и Врњачка Бања;
2. Крушевац, за општине: Крушевац, Трстеник, Варварин и Ћићевац; и
3. Прикупљени отпад са територије општине Чачак одлагаће се на регионалну депонију у Ужицу.

Стратегијом управљања отпадом за период 2010–2019. године („Службени гласник РС“, бр. 29/10), на подручју предметног Региона планирана су три централна места за третман инфективног медицинског отпада, и то: у Чачку (Здравствени центар Чачак), Краљеву (Здравствени центар Краљево) и Крушевцу (Здравствени центар Крушевац).

Имајући у виду постојеће податке о генерисању опасног отпада на годишњем нивоу и променама у индустрији Републике Србије, Стратегијом управљања отпадом за период 2010–2019. године („Службени гласник РС“, бр. 29/10), у наредном периоду планира се изградња једног Националног постројења за физичко-хемијски третман опасног отпада. У оквиру пројекта „Техничка помоћ за припрему документације за изградњу постројења за третман опасног отпада“, који се финансира из средстава предприступне помоћи ЕУ – програмски циклус за 2009. годину, биће израђена студија оправданости која ће узети у разматрање више локација за изградњу постројења за физичко-хемијски третман опасног отпада које се налазе у централној Србији.

Капацитет постројења за физичко-хемијски третман опасног отпада од 43.000 t/год. на површини од 20 ha је планиран на основу целокупне количине опасног отпада који се годишње генерише у Републици Србији, а који може да се третира физичко-хемијским поступцима – углавном отпад неорганског састава. Планирано је да центар обухвати депонију са касетама за опасан и неопасан отпад. Техничка документација неопходна за изградњу објекта, која ће такође бити израђена кроз поменути пројекат прецизно ће дефинисати одговарајућу технологију као и техничко технолошке и експлоатационе карактеристике објекта, који су у складу са међународним прописима.

Тренутни капацитети за рециклажу су мали. Поједина јавна комунална предузећа (нпр. у Крушевцу) су регистрована за делатност рециклаже, између осталог и амбалажног отпада, претежно пластике, папира и метала.

Природне непогоде и хазарди

Имајући у виду природне карактеристике планског подручја, као најважнији природни - хазарди издвајају се сеизмизам, ерозивни процеси (ерозија земљишта), нестабилност терена (клизишта и одрони), поплаве и бујичне поплаве, као природни процеси који директно и индиректно угрожавају људе, материјална добра и сам простор. Подручје истраживања према картама сеизмичке рејонизације припада сложеним теренима на којима су могући потреси 7, 8 и 9° MCS. Сеизмичку активност ових простора условљавају различити геолошки, геотехнички, хидрогеолошки, инжењерскогеолошки и геоморфолошки фактори. Сеизмичка активност нарочито је појачана дуж различитих геотектонских јединица, великих раседа, на нестабилним подручјима - угроженим активним клизиштима и теренима плављеним подземним и површинским водама.

На планском подручју евидентиране су бројне вододерине и јаруге. Ови облици су највише заступљени у брдовитим теренима. Дубине јаруга и вододерина зависе од састава и нагиба терена. Овај процес је у зони саобраћајнице селективно присутан у зависности од водених токова и инжењерскогеолошког састава терена. Дубока усецања и јаружање је више изражено у чврстим стенским масама, које су склоне ерозији, са дебелом зоном површинске распадине и дуж тектонски предиспонираних зона (у флишним и вулканогеним седиментима и кристаластим шкриљцима).

На планском подручју се налази већи број активних и умирених клизишта, оформљених претежно у наслагама неогена. Ове исте наслаге изграђују и падине по ободу коридора, међутим нису уочене појаве клижења, сем на две мање локације: код Појата и на Р-217 у селу Богдање које нису од утицаја на спровођење саобраћајнице.

Потенцијално плавна подручја заступљена су у долиномском појасу Западне Мораве, при чему су посебно угрожена насеља, саобраћајнице, индустрија, пољопривредне површине и туристички центри. Што се тиче бујичних токова, њих карактерише велика неуређеност и катастрофално еколошко стање. Оваква, веома неповољна ситуација проузрокована је интеракцијом природних и антропогених фактора. Природни фактори се углавном манифестују бујањем вегетације у кориту и на обалама водотока, као и ефектима проласка таласа великих вода. Полумљено дрвеће и грање, које се проноси у челу таласа великих вода, задржава се на постојећој вегетацији у речном кориту и на мостовима и пропустима потпуно блокирајући њихов протицајни профил. Тиме се стварају природне баријере, које у великој мери смањују пропусни капацитет корита чиме се стварају услови за изливање воде и плављење околних површина и објеката.

У погледу хазарда од техничких акцидената, на основу прелиминарног списка постројења која подлежу обавезама из SEVESO II директиве, дефинисано је 10. постројења која се могу сматрати потенцијално опасним са аспекта ризика од удеса на планском подручју, и то:

- 1) „Спонит“ д.о.о., Чачак;
- 2) „Прва петолетка“, Трстеник;
- 3) Фабрика мазива „ФАМ“, Крушевац;
- 4) Концерн „Фабрика вагона“, Краљево;
- 5) „SUR TEC“, д.о.о., Прељина;
- 6) ИМК „14.октобар“, Крушевац;
- 7) „Вапекс“ (фабрика сунђера), Коњевићи;
- 8) „Жупа“, Крушевац;
- 9) „Трајал“, Крушевац; и
- 10) „Хенкел Мерима“, Крушевац.

2.2. ПРИКАЗ СТАЊА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

На основу достављених услова Завода за заштиту природе Србије (бр.019-1574/2) од 20.7.2011. године, констатује се да се у границама обухвата планског подручја налазе следећа заштићена природна добра:

Чачак:

- 1) Природно подручје села Љубић, утврђено Решењем о стављању под заштиту дела природног подручја села Љубић као просторно меморијалног природног споменика, бр.633-1/72-03, од 20.11.1973., СО Чачак.

Краљево:

- 1) Споменик природе, стабло храста лужњака у селу Ратина, утврђен Одлуком СО Краљево, бр.06-12/97 од 23.6.1997.год;
- 2) Споменик природе, стабло храста лужњака у селу Обрва, утврђен Одлуком СО Краљево, бр. 06-47/2001, од 28.12.2001.

Крушевац:

- 1) Споменик природе, стабло храста лужњака у месту Беле Воде, утврђен Одлуком СО Крушевац, бр.322-2/91 од 30.12.1991. год.;
- 2) Споменик природе, стабло храста лужњака у месту Беле Воде, утврђен Одлуком СО Крушевац, бр.322-3/91 од 30.12.1991. год.;
- 3) Осредак, природно добро у поступку заштите. На овом простору је забрањено вршити било какве интервенције до доношења одговарајућег акта о заштити, у циљу очувања вредности природног добра.

Врњачка Бања:

- 1) Споменик природе, два храста лужњака Врњци 1, утврђен Одлуком о заштити споменика природе два храста лужњака Врњци, бр. 322-5/95. Скинута је заштита са стабла бр.1, док стабло бр.2 остаје под заштитом по Решењу бр. 322-2/08, од 9.9.2008.год.;
- 2) Споменик природе, стабло букве на планини Гоч, утврђен Решењем СО Врњачка Бања, бр. 02-7359-1 од 18.12.1965. год.;
- 3) Споменик природе, стабла храста лужњака – Вранеша, утврђен Одлуком СО Врњачка Бања, бр.322-4/97 од 16.6.1997. год.;

Трстеник:

- 1) Природни простор манастира Љубостиња, непосредна околина културног добра, утврђена одлуком СО Трстеник, о заштити природног простора манастира Љубостиња, бр.354-102/91-01, од 28.6.1991. год.
- 2) Осредак, природно добро у поступку заштите. На овом простору је забрањено вршити било какве интервенције до доношења одговарајућег акта о заштити, у циљу очувања вредности природног добра.

Ћићевац:

- 1) Мојсињске планине и Сталаћка клисура Јужне Мораве, природно добро у поступку заштите. На овом простору је забрањено вршити било какве интервенције до доношења одговарајућег акта о заштити, у циљу очувања вредности природног добра.

На планском подручју налазе се и станишта угрожених биљних и животињских врста. Простори од великог значаја, као репродуктивни центри различитих врста, а посебно риба, гмизаваца и водоземаца, су плавна подручја реке Мораве (Западна, Јужна и Велика Морава). Поједини делови дуж тока ових река очувани су као стари меандри (мртваје) и у поступку су заштите (Специјални резерват природе „Осредак“). Дуж токова поменутих река постоји велики број плавних простора, рукаваца, старих корита, зајезерених површина и акумулација насталих експлоатацијом шљунка. Уз наведено, Западна Морава и њена плавна зона представљају станиште строго заштићених врста риба: вијун, златни караш, лињак, мали вретенар и велики вретенар.

У обухвату предметног Плана налазе се и еколошки значајна подручја, еколошка мрежа (Уредба о еколошкој мрежи. „Сл. гласник РС“, бр. 102/2010), коју чине еколошки коридори од међународног значаја. и то Јужна, Западна и Велика Морава, као и еколошка мрежа на простору Мојсињских планина и Сталаћке клисуре Јужне Мораве, Осредка, те мрежа потенцијално заштићених природних подручја NATURA 2000.

2.3. СТАЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

У обухвату Просторног плана, на територији градова Краљево, Крушевца и Чачка, општина Варварин, Врњачка Бања, Трстеник и Ћићевац, налазе се следећа непокретна културна добра:

- 1) ВАРВАРИН СЕЛО, Место Варваринске битке са спомеником грофу Орурку (Одлука о утврђивању места Варваринске битке са спомеником грофу Орурку за знаменито, „Службени гласник РС”, број 27/97),
- 2) ВАРВАРИН СЕЛО, Кнез Милетина воденица (Одлука о проглашавању кнез Милетине воденице у селу Варварину за културно добро - споменик културе број 633-1/92-02 од 18. децембра 1992. године донета од стране Скупштине општине Варварин),
- 3) СТАЛАЋ, рушевине града Сталаћа (Средњовековни град Сталаћ) (Решење о стављању под заштиту државе рушевина града Сталаћа број 317/48 од 8. марта 1948. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник РС”, број 14/79) којом је средњовековни град Сталаћ утврђен за непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја,
- 4) СТЕВАНАЦ, црква Светог Јована (Решење о утврђивању за споменик културе Цркве Светог Јована у Стеванцу број 215/74 од 30. маја 1974. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник РС”, број 28/83) којом су Мојсињски манастири и цркве утврђени за непокретно добро - споменик културе од великог значаја,
- 5) ЈАКОВАЦ, црква Светог Марка (Решење о утврђивању Цркве Светог Марка у Јаковцу број 216/74 од 29. маја 1974. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник РС”, број 28/83) којом су Мојсињски манастири и цркве утврђени за непокретно добро - споменик културе од великог значаја,
- 6) СТАЛАЋ, црква Светог Арханђела (Одлука о проглашавању цркве Светог Арханђела у Сталаћу за културно добро - споменик културе број 633-2/85-01 од 29. марта 1985. године донета од стране Скупштине општине Ћићевац и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник РС”, број 28/83) којом су Мојсињски манастири и цркве утврђени за непокретно добро - споменик културе од великог значаја,
- 7) БРАЉИНА, црква Светог Николе (Одлука о проглашавању цркве Светог Николе у Браљини за културно добро - споменик културе број 633-1/92-01 од 7. октобра 1992. године донета од стране Скупштине општине Ћићевац и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник РС”, број 28/83) којом су Мојсињски манастири и цркве утврђени за непокретно добро - споменик културе од великог значаја,
- 8) СТАЛАЋ, црква Светог Духа у граду Сталаћу (Одлука о проглашавању цркве Светог Духа у граду Сталаћу за културно добро - споменик културе број 633-3/92-01 од 16. децембра 1992. године донета од стране Скупштине општине Ћићевац и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник РС”, број 28/83) којом су Мојсињски манастири и цркве утврђени за непокретно добро - споменик културе од великог значаја,
- 9) КУКЉИН, Воденице Моравке на Западној Морави (Одлука о проглашавању горње зв. „Радојичина” и доње зв. „Миленковића” воденица у Кукљину за културна добра - споменике културе, „Међуопштински службени лист”, број 14/86),
- 10) БЕЛЕ ВОДЕ, Споменички комплекс у селу Бела Вода (Одлука о проглашавању споменичког комплекса у селу Бела Вода за културно добро - споменик културе број 633-3/93

од 22. септембра 1993. године донета од стране Скупштине општине Крушевац (гробље, чесма, црква и Милуновића кућа)),

11) ГОРЊИ РИБНИК, црква Арханђела Гаврила у Горњем Рибнику (Одлука о проглашењу цркве Арханђела Гаврила у Горњем Рибнику за културно добро - споменик културе број 633-4/82-01 од 4. јуна 1984. године донета од стране Скупштине општине Трстеник),

12) ТРСТЕНИК, стара кућа у Трстенику - Катића кућа (Решење о стављању под заштиту државе старе куће у Трстенику, у улици Цара Лазара бр. 1 број 249/50 од 10. марта 1950. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79) којом је Катића кућа утврђена за непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја),

13) ТРСТЕНИК, кућа Милице Ивановић (Одлука о проглашењу куће Милице Ивановић у Трстенику за културно добро - споменик културе, „Међуопштински службени лист”, број 15/85),

14) ТРСТЕНИК, кућа Петра Милосављевића и др. (Љубице) (Одлука о проглашавању куће Петра Милосављевића и других у Трстенику за културно добро - споменик културе, „Службени гласник Општине Трстеник” 1/91),

15) ЉУБОСТИЊА, манастир Љубостиња (Решење о стављању под заштиту државе број 2276/48 од 22. децембра 1948. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС, Одлука о заштити простора манастира Љубостиња („Службени гласник општине Трстеник” број 4/91) и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79) којом је манастир Љубостиња утврђен за непокретно културно добро - споменик културе од изузетног значаја),

16) ГРАБОВАЦ, Јеринин град код Трстеника (Решење о стављању под заштиту државе Јерининог града код Трстеника број 250/50 од 10. марта 1950. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС),

17) Врњачка Бања, Врњци, неолитско насеље Лађариште (Одлука о утврђивању неолитског насеља Лађариште за археолошко налазиште, „Службени гласник РС”, број 27/97),

18) ГРАЧАЦ, црква Светог Саве, Одлука о утврђивању цркве Св. Саве у Грачацу за споменик културе („Службени гласник РС”, број 5/00),

19) ВРБА, црква брвнара у Врби (Решење о утврђивању цркве брвнаре у Врби за непокретно културно добро-споменик културе број 1064/48 од 29. јуна 1948. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС),

20) КРАЉЕВО, Господар Васин конак (Решење о стављању под заштиту државе Господар Васинов конак број 65/50 од 2. марта 1950. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79) којом је господар Васин конак у Краљеву утврђен за непокретно културно добро-споменик културе од великог значаја),

21) КРАЉЕВО, зграда Основне школе IV краљевачки батаљон (зграда Народног музеја) (Решење о утврђивању зграде Основне школе IV краљевачки батаљон у улици Војводе Степе број 1 за непокретно културно добро-споменик културе број 208/71 од 01. јуна 1971. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79) којом је зграда Основне школе IV краљевачки батаљон у Краљеву утврђена за непокретно културно добро-споменик културе од великог значаја,

22) КРАЉЕВО, црква Свете Тројице (Решење о утврђивању Цркве Свете Тројице у Краљеву за непокретно културно добро-споменик културе број 209/71 од 01. јуна 1971. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево),

23) КРАЉЕВО, Стара зграда лоцирана у центру Краљева у улици Цара Душана број 39 (кућа Зорке Ацић) (Решење о утврђивању Старе зграде лоциране у центру Краљева у улици Цара

Душана број 39 која је саграђена на катастарској парцели број 548 (бивше власништво Зорке Ацић из Краљево) за непокретно културно добро-споменик културе број 189/74 од 12. априла 1974. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево),

24) КРАЉЕВО, Швапчића кућа (Решење о утврђивању Швапчића куће у Краљеву за непокретно културно добро-споменик културе број 515/76 од 31. децембра 1976. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево и Одлука о утврђивању заштићене околине споменика културе „Швапчића куће” у Краљеву, „Службени гласник РС”, број 4/09),

25) КРАЉЕВО, Спомен парк (Одлука о проглашењу Спомен парка у Краљеву за непокретно културно добро-споменик културе, „Службени лист општине Краљево”, број 6/84 и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 28/83), којом је Спомен парк у Краљеву утврђен за непокретно културно добро-знаменито место од изузетног значаја),

26) КРАЉЕВО, Чаршија са тргом (Одлука о проглашењу чаршије са тргом у Краљеву за културно добро-просторно културно-историјску целину, „Службени лист општине Краљево”, број 8/90),

27) КРАЉЕВО, кућа Петровића, ул. Цара Лазара бр. 37 (Одлука о утврђивању куће Петровића у Краљеву за споменик културе, „Службени гласник РС”, број 27/97),

28) КРАЉЕВО, кућа Божића, ул. Танаска Рајића бр. 12 (Одлука о утврђивању куће Божића у Краљеву за споменик културе, „Службени гласник РС”, број 27/97),

29) КРАЉЕВО, кућа Марковића, ул. Карађорђева бр. 7 (Одлука о утврђивању куће Марковића у Краљеву за споменик културе („Службени гласник РС”, број 27/97),

30) КРАЉЕВО, Комплекс Пољопривредне школе Др Ђорђе Радић у Краљеву, Одлука о утврђивању Комплекса Пољопривредне школе „Др Ђорђе Радић” у Краљеву за просторно културно-историјску целину („Службени гласник РС”, бр. 100/14 и 110/17),

31) КРАЉЕВО, Кућа Новаковића у Краљеву, Одлука о утврђивању Куће Новаковића у Краљеву за споменик културе („Службени гласник РС”, број 97/15),

32) ЦВЕТКЕ, црква брвнара у селу Цветкама (црква брвнара са гробљем) (Решење о утврђивању цркве брвнаре у селу Цветкама за непокретно културно добро-споменик културе број 240/49 од 10. фебруара 1949. године донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС и Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79) којом је црква брвнара са гробљем у Цветкама утврђена за непокретно културно добро-споменик културе од великог значаја),

33) ЉУБИЋ, споменик Танаску Рајићу на брду Љубић-меморијални комплекс (Решење о стављању под заштиту закона споменика Танаску Рајићу на брду Љубић број 88 од 24. фебруара 1971. године донето од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево, Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и културних добара од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 28/83) којом је Меморијални комплекс на Љубићу утврђен за непокретно културно добро-знаменито место од изузетног значаја и Решење о стављању под заштиту дела природног подручја села Љубић као просторног меморијалног природног споменика број 633-1/72-03 од 20. новембра 1973. године, донето од стране Секретаријата за управно-правне послове Скупштине општине Чачак).

У коридору Просторног плана налазе се следећи локалитети са археолошким садржајем од интереса за службу заштите:

- 1) Ћићевац, Појате, Старо село
- 2) Ћићевац, Сталаћ, Укоса,
- 3) Ћићевац, Радошевац, Церје
- 4) Варварин, Маскаре, Бедем - утврђење
- 5) Варварин, Маскаре, Некропола у профилу пута
- 6) Варварин, Бошњане, Орнице

- 7) Варварин, Маскаре, Ледине
- 8) Варварин, Маскаре, Селиште
- 9) Варварин, Маскаре, Градине
- 10) Варварин, Варварин село, Гај
- 11) Варварин, Шанац, Коларац
- 12) Варварин, Бошњане, Церњак
- 13) Варварин, Бошњане, Слатина
- 14) Варварин, Бошњане, Гај
- 15) Варварин, Бошњане, Орнице
- 16) Крушевац, Макрешане, Јазбине
- 17) Крушевац, Бивоље, Саставци,
- 18) Крушевац, Макрешане, Чаир
- 19) Крушевац, Макрешане, Тепелија
- 20) Крушевац, Макрешане, Старо гробље
- 21) Крушевац, Макрешане, Дуга њива
- 22) Крушевац, Макрешане, Река
- 23) Крушевац, Лазарица, Буздовани
- 24) Крушевац, Лазарица, Јасички пут
- 25) Крушевац, Дедина, Турско гробље
- 26) Крушевац, Дедина, Турско гробље
- 27) Крушевац, Читлук, Конопљара
- 28) Крушевац, Бела Вода, Код чесме
- 29) Крушевац, Кукљин, Динина Ђула
- 30) Крушевац, Бела Вода, Буњиште
- 31) Крушевац, Кукљин, Богомољиште
- 32) Крушевац, Јасика, Латин бара
- 33) Крушевац, Јасика, Оџинац -Миљковићка
- 34) Крушевац, Јасика, Крстићи
- 35) Крушевац, Глободер, Селиште
- 36) Крушевац, Мачковац, Ивље
- 37) Крушевац, Глободер, Ратковац
- 38) Крушевац, Глободер, Божиново брдо
- 39) Крушевац, Глободер, Старо село
- 40) Крушевац, Мачковац, Гробљански поток
- 41) Крушевац, Мачковац, Црквина
- 42) Крушевац, Мачковац, Гробље
- 43) Врњачка Бања, Штулац Немрак
- 44) Трстеник, Грабовац, Турско гробље
- 45) Трстеник, Трстеник, Стражба
- 46) Трстеник, Почекovina, Грабак
- 47) Трстеник, Почекovina, Селиште
- 48) Трстеник, Почекovina, Старо село
- 49) Трстеник, Почекovina, Предор-гробље
- 50) Трстеник, Стари Трстеник, Трновача
- 51) Трстеник, Стари Трстеник, Кључ
- 52) Трстеник, Стопања, код обале Западне Мораве
- 53) Трстеник, Стопања, пећи на имању Савић
- 54) Трстеник, Оџаци, Подруми Цара Лазара
- 55) Трстеник, Медвеђа, Шавран мала,
- 56) Трстеник, Велика Дренова, Топоничка река
- 57) Трстеник, Велика Дренова, Пећине
- 58) Трстеник, Селиште, Пањак

- 59) Трстеник, Селиште, Кључић
- 60) Трстеник, Богдање, Ђуровача
- 61) Трстеник, Лозно, Гробљице-Турско гробље
- 62) Трстеник, Осаоница, Црква Петковица
- 63) Трстеник, Стари Трстеник, Црквиште
- 64) Трстеник, Осаоница, Турско гробље
- 65) Врњачка Бања, Грабовац, Брод на Морави
- 66) Врњачка Бања, Руђинци, Благојевићи
- 67) Врњачка Бања, Руђинци, Каранов брег
- 68) Врњачка Бања, Руђинци, Црква св.Луке
- 69) Врњачка Бања, Руђинци, Црквина у Раденковићима
- 70) Врњачка Бања, Руђинци, Подине
- 71) Врњачка Бања, Руђинци, Код шарана
- 72) Врњачка Бања, Руђинци, Магдин луг
- 73) Врњачка Бања, Руђинци, Лазићи
- 74) Врњачка Бања, Врњци, Драшковићи
- 75) Врњачка Бања, Врњци, Костово брдо
- 76) Врњачка Бања, Врњци, Витојевачки извори
- 77) Врњачка Бања, Врњци, Дубоки поток
- 78) Врњачка Бања, Врњци, Мартачићи
- 79) Врњачка Бања, Врњци, Скела Црноглаваца
- 80) Врњачка Бања, Врњци, Грчкара-Трнара
- 81) Врњачка Бања, Ново Село, Шибачке куће
- 82) Врњачка Бања, Ново Село, Грабови
- 83) Врњачка Бања, Ново Село, Веселиновићи
- 84) Врњачка Бања, Ново Село, Дубоки поток
- 85) Врњачка Бања, Ново Село, Зајечевац
- 86) Врњачка Бања, Ново Село, Стевановићи
- 87) Врњачка Бања, Ново Село, Миодраговићи
- 88) Врњачка Бања, Грачац, Света Петка
- 89) Врњачка Бања, Грачац, Турско гробље
- 90) Врњачка Бања, Грачац, Чалија
- 91) Врњачка Бања, Грачац, Кења јела
- 92) Врњачка Бања, Подунавци, Гробљиште
- 93) Врњачка Бања, Подунавци, Раковица
- 94) Врњачка Бања, Подунавци, Усинка
- 95) Врњачка Бања, Подунавци, Баре
- 96) Врњачка Бања, Вранеши, Трновача
- 97) Краљево, Врба, Доње поље
- 98) Краљево, Ратина, Дивље поље
- 99) Краљево, Ратина, Римско гробље
- 100) Краљево, Ратина, Турско гробље
- 101) Краљево, Ратина, Црквина
- 102) Краљево, Ратина, Старо село
- 103) Краљево, Ратина, Старо гробље - Думбар
- 104) Краљево, Ратина, Црква Ђуровача
- 105) Краљево, Сијаће Поље, Џамија
- 106) Краљево, Сирча, Римско гробље
- 107) Краљево, Милочај, Код школе
- 108) Краљево, Милочај, Горело поље
- 109) Краљево, Мрсаћ, Аде, некропола
- 110) Краљево, Обрва, гробље

- 111) Краљево, Милочај, Велика градина
- 112) Чачак, Катрга, Џиновско гробље
- 113) Чачак, Катрга, Гробљуша
- 114) Чачак, Мршинци, Црквиште
- 115) Чачак, Горичани, Црквина
- 116) Чачак, Кукићи, Турско гробље
- 117) Чачак, Мрчајевци, Грдешка бара
- 118) Чачак, Мрчајевци, Ливаде
- 119) Чачак, Мрчајевци, Гушавац, некропола
- 120) Чачак, Доња Горевница, Црквина
- 121) Чачак, Доња Горевница, Џиновско гробље
- 122) Чачак, Доња Горевница, Црквине
- 123) Чачак, Мојсиње, Бент, Лугови
- 124) Чачак, Заблаће, Комадинићи
- 125) Чачак, Вапа, Војиновића Брдо
- 126) Чачак, Вапа, Црквина
- 127) Чачак, Балуга (Трнавска), Маква
- 128) Чачак, Балуга, Имање Вулићевића
- 129) Чачак, Балуга, Раинци, Старо гробље
- 130) Чачак, Прелџина, Имање Бана Сивића, некропола
- 131) Чачак, Прелџина, Хиподром
- 132) Чачак, Коњевићи, Грчко гробље
- 133) Чачак, Љубић, Мутаовина

Објекти градитељског наслеђа:

- 1) Варварин, Бошњане, Црква Св.Петке,
- 2) Варварин, Бошњане, кућа Зорана Јанковића,
- 3) Варварин, Маскаре, кућа Милана Савића,
- 4) Варварин, Маскаре, кућа Митића,
- 5) Крушевац, Дедина, школа
- 6) Крушевац, Читлук, кућа Миладина Китановића
- 7) Крушевац, Читлук, кућа Николе Ћирића
- 8) Крушевац, Лазарица, објект народног градитељства
- 9) Крушевац, Пепељевац, кућа Егерић Љубодрага
- 10) Трстеник, Бресно Поље, гробље
- 11) Трстеник, Бресно Поље, зграда школе
- 12) Трстеник, Бресно Поље, кућа Ристића
- 13) Трстеник, Стопања, кућа Мирка Радовановића,
- 14) Трстеник, Стопања, сеоско гробље
- 15) Трстеник, Стопања, зграда школе
- 16) Трстеник, Стопања, кућа поред школе у Стопањи
- 17) Трстеник, Стопања, кућа Ристић Ранка
- 18) Трстеник, Стари Трстеник, гробље
- 19) Трстеник, Стари Трстеник, кућа Милана Ристића
- 20) Трстеник, Стари Трстеник, кућа Павла Богићевића
- 21) Трстеник, Стари Трстеник, кућа Рада Глицића
- 22) Трстеник, Стари Трстеник, кућа Милосије Илић
- 23) Трстеник, Стари Трстеник, зграда школе
- 24) Трстеник, Озаци, кућа Милоша Батоћанина
- 25) Трстеник, Трстеник, кућа Милке Каравесовић
- 26) Трстеник, Осаоница, зграда школе
- 27) Трстеник, Медвеђа, кућа Исидоре Андрејића

- 28) Трстеник, Медвеђа, кућа Аврама Живковића
- 29) Трстеник, Медвеђа, кућа Драгана Јовановића
- 30) Трстеник, Медвеђа, кућа Милана Јаношевића
- 31) Трстеник, Медвеђа, кућа Јована Карамарковића
- 32) Трстеник, Медвеђа, кућа Радомира Рашковића
- 33) Трстеник, Медвеђа, кућа Драгана Сремца
- 34) Трстеник, Медвеђа, кућа црква Св. Николе
- 35) Трстеник, Медвеђа, зграда школе
- 36) Трстеник, Медвеђа, кућа свештеника Брадића
- 37) Трстеник, Медвеђа, кућа Топличкић Миодрага
- 38) Трстеник, Медвеђа, кућа Милана Брадића
- 39) Трстеник, Медвеђа, кућа Владислава Вукомировића
- 40) Трстеник, Медвеђа, кућа Радомира Вукомировића
- 41) Трстеник, Медвеђа, кућа породице Катић
- 42) Трстеник, Медвеђа, кућа породице Радосављевић
- 43) Трстеник, Медвеђа, кућа Милена Наупарца
- 44) Трстеник, Медвеђа, кућа у Медвеђи бб
- 45) Трстеник, Велика Дренова, кућа Василија Костића
- 46) Трстеник, Велика Дренова, кућа Зорице Недељковић и Звонка Пунишевца
- 47) Трстеник, Велика Дренова, Црква Св.Вазнесења
- 48) Трстеник, Велика Дренова, Црква Св.Илије
- 49) Трстеник, Велика Дренова, зграда школе
- 50) Трстеник, Велика Дренова, кућа породице Јаћовић
- 51) Трстеник, Велика Дренова, кућа породице Џекић (Ћосић)
- 52) Трстеник, Велика Дренова, Дом здравља
- 53) Трстеник, Велика Дренова, кућа породице Ђулаковић
- 54) Трстеник, Велика Дренова, Библиотека
- 55) Трстеник, Велика Дренова, кућа Спасојевића
- 56) Трстеник, Селиште, кућа Милена Ћеличанина
- 57) Трстеник, Селиште, кућа Милоја Гашића
- 58) Трстеник, Селиште, зграда школе
- 59) Трстеник, Селиште, кућа Драгутина Станојловића
- 60) Трстеник, Селиште, кућа Милоша Станојловића
- 61) Трстеник, Богдање, кућа Чедомира Димитријевића
- 62) Трстеник, Богдање, кућа Миће Стојановића
- 63) Трстеник, Богдање, кућа Стојановић Вукомана
- 64) Трстеник, Почековина, зграда Железничке станице
- 65) Трстеник, Почековина, кућа породице Марковић
- 66) Краљево, Мрсаћ, црква св. Петра и Павла
- 67) Чачак, Соколићи, кућа Радомира Луковића
- 68) Чачак, Мрчајевци, црква св. Петра и Павла
- 69) Чачак, Мрчајевци, сеоско гробље
- 70) Чачак, Мрчајевци, Тошића кућа
- 71) Чачак, Горичани, чардак Дејана Цветковића
- 72) Чачак, Заблаће, црква св. Архангела Гаврила
- 73) Чачак, Прељина, црква св. Јоакима и Ане

На набројаним културним добрима не може се вршити раскопавање, рушење, преправљање или било какви радови који могу да наруше својства културног добра без претходно утврђених услова и сагласности.

2.4. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РАЗМАТРАНИ У ПЛАНУ

У Просторном плану подручја посебне намене идентификовани су кључни проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена. Као облици угрожавања животне средине на подручју Просторног плана подручја посебне намене могу се издвојити:

1. Привредни (индустријски) објекти, који највећим делом нису реструктурирани и прилагођени савременим еколошким стандардима Европске Уније. Последице се огледају у повећаном степену загађења ваздуха (услед непостојања филтера за пречишћавање ваздуха), производњи отпадних вода који се без претходног третмана пречишћавања транспортују у реципијенте, непостојању система управљања животном средином у предузећима, складиштењу опасних и запаљивих материја у фабричким круговима и осталим неуређеним површинама и др.

2. Проблеми комуналне инфраструктуре:

а) Недовољна изграђеност водоводне инфраструктуре. Становништво се снабдева водом са локалних водовода, бунара или са јавних чесми, и неселективним каптирањем извора различите издашности (надлежне службе не располажу информацијама о свим каптираним изворима). Неизграђеност комуналне инфраструктуре посебно је проблематична у насељима која су се формирала као туристички центри.

- *Постојећа изворишта водоснабдевања не испуњавају у потпуности санитарно-хигијенске мере заштите.* Око изворишта водоснабдевања не постоје зоне санитарне заштите, како је то прописано Законом о водама. Не постоји контрола квалитета воде за пиће.
- *Неадекватно каналисање отпадних вода,* што представља највећи еколошки проблем. Како терен природно гравитира ка рекама, све кишне воде које припадају сливу Западне Мораве отичу ка њима без претходног третмана. У већини општина планског подручја не постоји уређај (постројење) за пречишћавање отпадних вода.
- У највећем броју случајева за одвођење комуналних отпадних вода користе се *несанитарне (пропусне) септичке јаме*, чиме је директно угрожено земљиште, као и подземне воде које се користе за водоснабдевање, с тим што постоји и један број водонепропусних санитарних септичких јама које се периодично празне од стране надлежног комуналног предузећа.
- *Непостојање организованог начина прикупљања, транспорта и депоновања отпада са планског подручја.*

б) Неограђена, често неуређена, а делом и нелегализована гробља. Организована брига о овим комуналним објектима и њихово континуирано одржавање не постоји.

3. Саобраћај, као извор првенствено аерозагађења и буке, али и загађења земљишта и воде. Имајући у виду да кроз предметно подручје пролазе важнији саобраћајни правци, али да саобраћај није великог интензитета (осим на траси постојећег државног пута који повезује Појате и Прељину), овај вид загађивања животне средине нема већи значај, односно концентрисан је у ужем, непосредном, окружењу саме саобраћајнице.

4. Интензивна изградња објеката. Током претходних деценија услед непостојања

урбанистичких и просторних планова (тј. услед неспровођења истих уколико су донешени) дошло је до интезивне изградње објеката које нису у складу са планским документима и концептом одрживог развоја. То се посебно односи на шира периурбана подручја Крушевца, Краљева и Чачка и плодна подручја у долином појасу Западне Мораве где већина таквих објеката није прикључена на основне објекте и ситеме комуналне инфраструктуре, чиме се истовремено и повећава степен деградације животне средине. Нагласак се мора дати природи и животној околини са максималним коришћењем природних елемената приликом градње и извођења визуелних елемената смештајних објеката.

5. Употреба минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди. С обзиром да се не располаже информацијама о употребљеним количинама ђубрива у пољопривреди, тако не може да се сагледа ни стваран ефекат њихове употребе на загађивање земљишта, подземних и површинских вода. Претпоставља се да се не ради о већим количинама које могу знатније угрозити животну средину. Међутим, постоји реална опасност од погрешне и преобилне употребе минералних ђубрива, пестицида, и уопште прекомерне хемизације пољопривредне производње. Едукација о примени пестицида и других заштитних средстава је неадекватна тако да постоји велика опасност од погрешне употребе ових средстава.

6. На стање животне средине, осим створене просторно-функционалне структуре, утичу и савремени геодинамички процеси и појаве. Ерозиони процеси на истраживаном подручју предиспонирани су геолошком подлогом, али једним делом појачани и човековим утицајем. Терени на већим нагибима и мање обрасли шумом подложни су ерозији. Од савремених егзогенних процеса, јављају се и други облици и појаве, као што су: клизишта, јаружање и спирање, бујични токови, одроњавање и процеси карстификације.

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

3.1 ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Према члану 14. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму.

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведених у плановима и стратегијама за потребе израде овог извештаја дефинисани су општи циљеви стратешке процене:

- чување пољопривредног земљишта, превенција конверзије најплоднијег

- земљишта у друге (непољопривредне) сврхе;
- заштита, унапређење стања шума и шумског земљишта и повећање површина под шумама;
- рационално коришћење природних ресурса и енергије (смањење потрошње воде у индустрији и у домаћинствима, смањење губитака воде у дистрибутивној мрежи, развијање система даљинског грејања, повећање енергетске ефикасности);
- имплементација стратешких опредељења Националне стратегије управљања отпадом планирањем – изградње регионалне санитарне депоније;
- повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада и развијање система компостирања пољопривредног (органског отпада) и санирање постојећих неусловних и непланских сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину и здравље људи;
- развијати постројења за примарни и секундарни третман отпадних вода и заштита и унапређење квалитета вода до нивоа прописаних класа квалитета;
- очување и заштита подручја заштићених природних и културних добара и заштитних појасева и њихово одрживо укључивање у туристичку понуду;
- смањити емисије штетних материја у ваздух и смањити емисију буке из саобраћаја и спречити инцидентна неконтролисана испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште;
- повећати обим инвестиција за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке);
- побољшати информисање и обуку становништва за заштиту животне средине и обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

За реализацију општих циљева утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите:

Табела бр. 6: Посебни циљеви стратешке процене

Р. бр.	Области и циљеви стратешке процене
	Квалитет ваздуха
1	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида
2	Смањење степена изложености становништва полутантима из ваздуха
	Управљање водама
3	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода
4	Смањење ризика од поплава и бујичних вода
	Коришћење и заштита земљишта
5	Чување обрадивог пољопривредног земљишта
6	Повећање степена шумовитости
7	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)
	Управљање отпадом
8	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада
9	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада
	Заштита од буке
10	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке
	Енергетска ефикасност
11	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије
12	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“
	Очување биодиверзитета, унапређење предела и управљање заштићеним природним и културним добрима

13	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду
Насеља, становништво и људско здравље	
14	Очување насељености руралних подручја
15	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите
Јачање капацитета за заштиту животне средине	
16	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине

3.2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Табела бр. 7: Избор индикатора

Ред. бр. ЦСП	Циљеви СПУ	Индикатори
1	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	Емисије честица SO ₂ , NO ₂ , CO ₂
2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	Број дана када је прекорачена гранична вредност имисије (ГВИ) ¹ за чађ, SO ₂ и NO ₂
3	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	Кисеонички параметри (Петодневна биолошка потрошња кисеоника БПК ₅ и хемијска потрошња кисеоника), Одржавање прописане класе квалитета водотокова
4	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	% смањења површина земљишта угрожених поплавама и бујичним водама
5	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	% смањења површина обрадивог пољопривредног земљишта
6	Повећање степена шумовитости	% повећања површина под шумом
7	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	% загађених површина, % пољопривредних површина на којима се користе агрохемијске мере, количине употребљених пестицида, број, локације неусловних сметлишта и процењена количина неплански депонованог отпада
8	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	% домаћинстава укључених у систем, % отпада који се третира, % отпада који се одлаже на сан. депонију
9	Санитрање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	број санираних и рекултивисаних сметлишта чврстог отпада
10	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	Број стамбених објеката у зони заштите дуж планираног аутопута, путева магистралног значаја и на местима укштања транзитних саобраћајница
11	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	Емисија CO ₂ , % смањења потрошње енергената, % смањења потрошње угља и нафтних деривата
12	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	% смањења емисије гасова са ефектом „стаклене баште“ (CO ₂ , CH ₄ , NO ₂ , CFC)

13	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	Број и значај заштићених биљних и животињских врста, Број и површина заштићених природних добара и предеоних целина, Број и квалитет заштићених непокретних културних добара, Број посетилаца у визиторским центрима
14	Очување насељености руралних подручја	% смањења становника у сеоским насељима
15	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	% становништва са приступом здравствено исправној води за пиће, % становништва са приступом адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода, % становништва са приступом објектима основне здравствене заштите
16	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	Број људи задужен за животну средину у Општини, Број мерних тачака у системима мониторинга Број информација о животној средини у средствима информисања

4. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину, према Закону, садржи следеће елементе:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 2) поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- 3) приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 4) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
- 5) начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

¹ ГВИ – граничне вредности имисије за наведене загађујуће материје у складу са Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Службени гласник РС", бр. 54/92, 30/99)

4.1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

Закон не прописује шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја, али у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

- 1) Варијанта да се план не усвоји, и
- 2) Варијанта да се план усвоји и спроведе.

Пожељно је да се са стратешком проценом почне у најранијим фазама израде плана, при чему треба разматрати сва рационална решења по секторима плана. Варијантна решења просторног плана представљају различите рационалне начине, средства и мере реализације циљева плана у појединим секторима развоја, кроз разматрање могућности коришћења одређеног простора за специфичне намене и активности, односно разматрање могућности коришћења различитих простора за реализацију конкретне активности која се планира. Поред тога, треба узети у обзир и варијанте имплементације плана.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и варијантним решењима плана. За просторне планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације, метод израде сценарија модела развоја омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана.

У овом извештају приказани су резултати стратешке процене утицаја варијанте да се просторни план не усвоји и варијанти да се усвоји и спроводи. У следећим табелама даје се процена утицаја варијантних решења.

Табела бр.8: Процена утицаја у односу на циљеве стратешке процене утицаја у варијанти да се план не примени
Циљеве стратешке процене

1	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	9	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада
2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	10	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке
3	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	11	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије
4	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	12	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“
5	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	13	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду
6	Повећање степена шумовитости	14	Очување насељености руралних подручја
7	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	15	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите
8	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	16	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине

Област развоја		Сценарио развоја – "ПЕСИМИСТИЧКИ" – без плана	Циљеве стратешке процене															
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	Пољопривредно земљиште и пољопривреда	Настављање ширења непланске изградње на нове површине квалитетног пољопривредног земљишта, нарочито у рубним зонама грађевинског подручја и у зонама заштићених природних добара. Напуштање обраде пољопривредног земљишта или подстицање ерозионих процеса.	0?	0?	0?	-	-	-	-	0?	0?	0?	-	0?	-	0?	0?	0?
	Шуме, шумско земљиште и ловство	Повећање интензитета ерозије, због недовољног и неблаговременог пошумљавања. Неконтролисан лов у заштићеним подручјима. Могућност непланске сече заштићених шумских састојина.	0?	0?	0?	-	-	-	0?	0?	0?	0?	0?	-	-	0?	0?	0?
	Воде и водопривредна инфраструктура	Недовољан развој водоводне и канализационе мреже. Неконтролисан испуштање отпадних вода из домаћинства и са аутопута. Неадекватно управљање системима у функцији одбране од поплава.	0?	0?	-	-	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	-	0?
	Минералне сировине - експлоатација	Прекомерна експлоатација шљунка и песка из речног тока Западне Мораве. Експлоатација у заштићеним подручјима.	0?	-	0?	0?	-	0?	-	-	0?	-	0?	0?	-	0?	0?	0?

СТ. И НАСЕЉА	Равномерна дистрибуција становништва	Миграције младог радноспособног контингента становништва у центре у ближем и даљем окружењу. Настављање депопулације и старења становништва руралног подручја. Наставак концентрације становништва у општинским центрима ван планског подручја и његовој рубној зони.	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?
	Полицентрични развој насеља	Развој само у центрима заједнице насеља. Инфраструктурно опремање и локације само у центрима насеља. Недостатак јавних сервиса у насељима.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	0?	0?	-	-	0?	0?
ПРИВРЕДА	Индустрија	Пад обима производње, недовољно коришћење производних капацитета, недовољна продуктивност, застарела техничка опремљеност, низак степен запослености. Заостајање терцијарног сектора.	0?	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?	0?
	Пољопривреда	Запостављање пољопривредног сектора. Заостајање у реструктурирању и модернизацији пољопривредног сектора.	0?	0?	0?	-	-	0?	-	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	-
	Шумарство	Низак степен пошумљавања. Нега и заштита, сеча и пошумљавање неусловни.	0?	0?	0?	-	0?	-	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	0?
	Туризам	Неусловна туристичка понуда. Недовољан ниво зараде од туризма. Природна и културна добра нису укључена у организовану туристичку понуду. Постоји могућност да се угрозе природна и културна добра.	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	-	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	-
САОБР. И ИНФРАСТ.	Саобраћај Водоприв. инф. Електроенерг. Комуникациони системи Комунални објекти	Неквалитетна саобраћајна повезаност и доступност делова подручја општина. Недовољно одржавање саобраћајне инфраструктуре. Неусловно водоснабдевање, одвођење отпадних вода, заштита вода и заштита од вода Субстандардно снабдевање електричном енергијом, неусловне телекомуникације, недовољна опремљеност комуналном инфраструктуром. Недостатак локација за сточна гробља	-	-	-	-	-	0?	0?	0?	0?	0?	-	-	0?	0?	0?	0?
ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	Школство Здравство Култура дечија заштита Физичка култура Верски објекти	Недовољна опремљеност руралних подручја објектима јавних служби. Лоше стање објеката и опремљености појединих школа и здравствених станица и амбуланти и нарочито објеката културе на сеоском подручју. Социјално старање и дечија заштита неусловне. Објекти физичке културе неусловни и нису у функцији и експлоатацији. Верски објекти се не одржавају.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	-	-	-
ЗАШТИТА	Заштита животне средине	Нерешени проблеми са свим врстама отпада, квалитетом ваздуха и вода. Не спроводе се мере заштите. Слаба јавна свест и образовање по питањима заштите животне средине.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0?	-	-	0?	-	-
	Заштита природних и културних добара	Наставља се угрожавање био- и гео-диверзитета и предеоних особености због непланске изградње. Неефикасна заштита непокретних културних добара услед недостатка планске документације и одговарајућих урбанистичких планова.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	0?	0?	0?
	Заштита од удеса и ел.непогода	Повећан ризик од удеса. Неадекватно реаговање у случају елементарних непогода. Учестали хазарди са променљивим последицама и утицајима на околину.	0?	-	-	-	-	0?	-	0?	0?	0?	0?	0?	-	0?	-	-

Значење симбола: ■ укупно позитиван утицај; ■ укупно негативан утицај; ■ нема директног утицаја; ? нејасан утицај

Табела бр.9: Процена утицаја у односу на циљеве стратешке процене утицаја у варијанти примене предложеног плана

Циљеви стратешке процене

1	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	9	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада
2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	10	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке
3	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	11	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије
4	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	12	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“
5	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	13	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду
6	Повећање степена шумовитости	14	Очување насељености руралних подручја
7	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	15	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите
8	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	16	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине

Област развоја		Сценарио развоја – "ОПТИМИСТИЧКИ" – спровођење плана	Циљеви стратешке процене															
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	Пољопривредно земљиште и пољопривреда	Реструктурирање начина коришћења земљишта. Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта. Употреба агротехничких мера. Контролисана употреба агрохемијских мера.	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?
	Шуме, шумско земљиште и ловство	Спречавање еродабилних процеса. Нега и заштита постојећих комплекса шума. Одржавање постојећих комплекса шума и нових засада. Издвајање нових површина за парк шуме. Пошумљавање голети. Развој и унапређење ловних подручја.	0?	0?	0?	+	+	+	+	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?
	Воде и водопривредна инфраструктура	Снабдевање насеља водом из акумулација и локалних изворишта. Примена пасивне заштите и неинвестиционих мера заштите од поплава. Примена технолошких мера за заштиту квалитета вода и животне средине.	0?	0?	+	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	+	0?
	Минералне сировине - експлоатација	Одржива експлоатација шљунка и песка из речних токова. Експлоатација уз примене мера заштите. Одлагање јаловине у складу са нормативима и стандардима.	0?	И	0?	0?	0?	0?	-	И	0?	И	0?	0?	0?	0?	0?	0?

СТ. И НАСЕЉА	Равномерна дистрибуција становништва	Ублажене миграције младог радноспособног контингента становништва у центрима и насељима на руралном подручју општине. Задржавање младог радноспособног контингента становништва у центрима и насељима на руралном подручју општине. Смањење депопулације и старења становништва руралног подручја. Повећање доступности и уједначавање квалитета услуга јавних служби у осталим насељима на руралном подручју општине.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	И	0?	0?	0?	0?	0?	+	+	0?
	Полицентрични развој насеља																	
ПРИВРЕДА	Индустрија	Осавремењена индустријска производња у функционалном и технолошком погледу, спровођење мера заштите за објекте односно комплексе у складу са Законом о процени утицаја на животну средину. Даљи развој мањих привредних развојних центара на територији планског подручја кроз подстицање формирања мањих комплекса за смештај МСП, односно насељске индустрије (производног и услужног занатства, складишта) ван или у границама насеља уз поштовање мера заштите животне средине.	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?
	Пољопривреда	Интегрални развој пољопривреде и туризма на руралним просторима. Подстицање укрупњавања и специјализације радно способних пољопривредних газдинстава. Селективна конверзија пољопривредног у друге намене земљишта.	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?
	Шумарство	Пошумљавање голети и мелиорација деградираних шума и шикара. Издвајање нових површина парк шума. Заштита постојећих заштитних шума у природним добрима.	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?
	Туризам	Интегрална туристичка понуда у оквиру туристичких зона утврђених планом. Даљи развој туризма и туристичких програма и пројеката заснованих на стратешким опредељењима развоја туризма из плана. Зараде од туризма омогућују инвестирање у заштиту животне средине. Природна и културна добра укључена у организовану туристичку понуду. Ствара се оквир за одрживи развој заштићених добара.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	0?	+	0?	0?	+	+
САОБР. И ИНФРАСТ.	Саобраћај Водопривредна инфраструктура Електроенерг. Комуникациони системи Комунални објекти	Добра саобраћајна повезаност и доступност делова планског подручја. Изградња и одржавање саобраћајне инфраструктуре. Водоснабдевање у складу са потребама. Одржавање и пречишћавање отпадних вода. Заштита вода и заштита од вода. Поуздано снабдевање електричном енергијом, добра повезаност телекомуникационим системима. Насеља опремљена комуналном инфраструктуром.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	+	0?	0?	+	+	+	0?	0?	0?	0?

ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	Школство Здравство Култура дечија заштита Физичка култура Верски објекти	Изградња недостајућих објеката јавних служби, првенствено у центрима заједнице насеља. Унапређење примарне здравствене заштите. Отварање објеката културе у центрима заједнице насеља.	0	0	0	0?	0?	0?	0	0?	0?	0?	0?	0?	0?	И	И	И	И
	Заштита животне средине	Решени проблеми са свим врстама отпада, квалитетом ваздуха и вода. Спровode се мере заштите. Јача јавна свест.	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	0?	И	И
	Заштита природних и културних добара	Одрживо коришћење природних и културних добара. Очување био- и гео-диверзитета и предеоних особености због непланске изградње. Ефикасна заштита непокретних културних добара. Израда планске и техничке документације.	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	0?	И	0?	0?	0?
	Заштита од удеса, елементарних непогода	Смањен ризик од удеса. Постојање планова за поступање у случају акцидентата. Адекватно реаговање у случају елементарних непогода. Споредични хазарди са мањим последицама и утицајима на околину, осим на самом извору.	0?	И	И	И	И	И	0?	И	0?	0?	0?	0?	0?	И	0?	И	И

Значење симбола: + укупно позитиван утицај; - укупно негативан утицај; 0 нема директног утицаја; ? нејасан утицај; И зависи од примене

4.2 РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА

На основу одредби члана 15. Закона о стратешкој процени утицаја, пореде се варијантна решења и даје приказ разлога за избор најповољнијег решења. Поређена су варијантна решења према циљевима стратешке процене и секторима у плану. Варијантно решење 1 које се односи на неусвајање, а самим тим и неспровођење Просторног плана очигледно је неповољније са свих аспекта области које је третирао Просторни план:

- 1) коришћења и заштите природних ресурса;
- 2) кретања становништва и стварање услова за живот и рад људи;
- 3) развој и умрежавање насеља;
- 4) привреде;
- 5) саобраћаја;
- 6) инфраструктуре;
- 7) јавних служби; и
- 8) заштите.

Варијантним решењем 2 које се односи на усвајање и спровођење плана предвиђа развој планског подручја уз примену мера заштите животне средине. Планирано је решавање третмана отпада и отпадних вода, заштита предела, станишта и биодиверзитета у природним добрима. Просторним планом је предвиђен развој мониторинг система и инвестирање у заштиту животне средине. Развој планског подручја кроз развој привреде, посебно пољопривреде, туризма и шумарства уз примену мера заштите, значајно је за укупан развој и унапређење квалитета живота на подручју посебне намене.

У следећој табели даје се упоредни приказ варијантних решења према областима ППППН и циљевима СПУ.

Табела бр 10: Упоредни приказ варијантних решења према областима ППППН и циљева СПУ

Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2 и модификованог решења 2
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	0?	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	0?	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	0?	+
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	-	++
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	--	++
	Повећање степена шумовитости	--	+
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	--	-
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	--	0?
	Санација и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	--	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	-	0?
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	0?	0?

	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	0?	+
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	--	+
	Очување насељености руралних подручја	0?	0?
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	0?	+
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	0?	0?
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
СТАНОВНИШТВО	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	0?	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	0?	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	0?	0?
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	0?	0?
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	0?	0?
	Повећање степена шумовитости	--	0?
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	0?	0?
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	--	И
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	0?	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	0?	0?
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	-	-
	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	0?	-
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	0?	+
	Очување насељености руралних подручја	0?	+
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	--	+
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	0?	0?
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
НАСЕЉА	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	0?	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	0?	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	0?	0?
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	0?	0?
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	0?	0?
	Повећање степена шумовитости	--	0?

	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	0?	0?
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	--	И
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	0?	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	0?	0?
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	-	-
	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	-	-
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	0?	+
	Очување насељености руралних подручја	0?	-
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	--	+
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	0?	0?
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
ПРИВРЕДА	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	0?	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	0?	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	-	+
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	-	+
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	--	++
	Повећање степена шумовитости	--	++
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	--	++
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	--	++
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	0?	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	0?	0?
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	0?	0?
	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	0?	-
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	--	-
	Очување насељености руралних подручја	-	0?
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	--	++
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	--	++

Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
САОБРАЋАЈ	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	-	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	-	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	-	0?
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	-	0?
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	0?	0?
	Повећање степена шумовитости	0?	0?
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	0?	0?
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	0?	0?
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	0?	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	-	+
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	-	+
	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	-	-
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	0?	0?
	Очување насељености руралних подручја	0?	+
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	0?	0?
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	0?	0?
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
ИНФРАСТРУКТУРА	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	-	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	-	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	-	0?
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	-	0?
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	0?	0?
	Повећање степена шумовитости	0?	0?
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	0?	0?
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	0?	0?
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	-	+
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	-	+
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	-	+

	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	0?	+
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	0?	0?
	Очување насељености руралних подручја	0?	++
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	0?	0?
	Унапређење општинских служби за заштиту	0?	+
	животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине		
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	0?	0?
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	0?	0?
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	0?	0?
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	0?	0?
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	0?	0?
	Повећање степена шумовитости	0?	0?
	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	0?	0?
	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	0?	0?
	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	0?	0?
	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	0?	0?
	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	0?	0?
	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	0?	0?
	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	-	И
	Очување насељености руралних подручја	-	И
	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	-	И
	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	-	И
Област	Циљ стратешке процене	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
ЗАШТИТА	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	-	И/
	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	--	И
	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	--	И
	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	--	И
	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	--	И
	Повећање степена шумовитости	--	И

Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	--	И
Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада	--	И
Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	--	И
Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	-	И
Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије	0?	0?
Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“	-	И
Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	-	И
Очување насељености руралних подручја	--	И
Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите	0?	И
Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	--	И

++ веома позитиван; + позитиван; -- веома негативан; - негативан; 0? неутралан или непознат; И – зависи од мера заштите

У варијанти да се просторни план не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти код сваког сектора и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја.

У варијанти да се просторни план имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју планског подручја ако се план не би имплементирао. У овој варијанти могу се очекивати и појединачни негативни ефекти у одређеним секторима плана, а који су неизбежна цена друштвено-економског развоја подручја. То су следећи ефекти:

- конверзија пољопривредног земљишта услед изградње објеката саобраћајне инфраструктуре, даљег ширења грађевинских подручја насеља и привредно-радних зона;
- у појасевима непосредно уз планирани коридор аутопута могуће је повремено прекорачење граничних вредности загађености ваздуха, као и загађење речног тока Западне Мораве у случају спирања зауљених атмосферских вода са коловозне површине;
- услед повећане фреквенције саобраћаја на аутопуту, могуће су и појаве акцидентног изливања опасних материја из цистерни, што може проузроковати загађење земљишта и вода;
- у стамбеним зонама које непосредно тангирају коридор аутопута могуће је повремено прекорачење граничних вредности нивоа буке, и
- у појасевима непосредно уз саобраћајнице, водотокове и у туристичким центрима могуће је формирање непланских сметлишта чврстог отпада (у случају наставка негативне традиције одлагања отпада на за то неподвижним местима).

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана знатно повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

4.3 ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА И ЗНАЧАЈА УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

Претходна процена изнета у табелама 7.-9. односи се на квалитативну – експертску процену позитивних и негативних утицаја појединих сектора у оквиру две варијанте, прве – "песимистичке", уколико се план не изради и усвоји, тако да се развојни процеси плански неусмеравају, и друге варијанте – "оптимистичке", уколико се план изради, усвоји и доследно спроводи.

У оквиру стратешке процене утицаја извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину, који су дати у следећој табели.

Евалуација утицаја вршена је са циљем да се утврди значај утицаја, према критеријумима из Прилога I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. У обзир су узете следеће карактеристике утицаја:

1. *Врста утицаја*
2. *Вероватноћа да се утицај појави*
3. *Временска димензија односно трајање утицаја, према временском хоризонту Просторног плана: краткорочни утицаји; средњорочни утицаји; дугорочни утицаји (период после временског хоризонта Просторног плана)*
4. *Учесталост утицаја*
5. *Просторна димензија утицаја.*

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према врсти Просторног плана, како је приказано у следећој табели.

Табела бр.11. Вредновање карактеристика утицаја

Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија утицаја
3+ врло Позитиван	Веома вероватан утицај - BB утицај вероватан - B утицај могућ - MB утицај није вероватан - HB	краткорочан – К средњорочан – С дугорочан - Д	повремен – ПУ средње учестао – СУ сталан - СтУ	Г - Могући глобални утицај
2+ веома позитиван				М – Могућ међународни утицај
1+ Позитиван				П - Могућ прекогранични утицај
0 Неутралан				Н - Могућ утицај на националном нивоу
1- негативан				Р - Могућ утицај у оквиру простора регије
2- врло негативан				О - Могућ утицај у простору општине
3- веома негативан				Л - Могућ утицај у некој зони или делу општине
				И - Могућ утицај на самом извору

Значај утицаја процењен је у односу на величину (интензитет) утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене, како је приказано у следећој табели. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела бр. 12: Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема утицаја или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није примењиво
Позитиван	1 +	Мањи позитивни утицај
Повољан	2 +	Већи позитиван утицај
Врло повољан	3 +	Јак позитиван утицај

У следећој табели дати су критеријуми за вредновање просторних размера могућих утицаја.

Табела бр. 13: Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја

Размере утицаја	Ознака	Опис
Глобални	Г	Могући глобални утицај
Међународни	М	Могућ међународни утицај
Прекогранични	П	Могућ прекогранични утицај
Државни	Н	Могућ утицај на националном нивоу
Регионални	Р	Могућ утицај у оквиру простора регије
Општински	О	Могућ утицај у простору општине
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу општине
Изворни	И	Могућ утицај на самом извору

Вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности такође представља важан критеријум за доношење одлука у току израде плана. Вероватноћа утицаја одређује се према скали приказаној у следећој табели.

Табела бр. 14: Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
80%	ВВ	Веома вероватан утицај
више од 50%	В	утицај вероватан
мање од 50%	МВ	утицај могућ
мање од 1%	НВ	утицај није вероватан

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења на циљеве стратешке процене (приказаних у ранијим табелама) врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене.

Утицаји од стратешког значаја за просторни план су они који имају јак или већи (позитиван или негативан) ефекат на целом подручју плана или на вишем (регионалном или државном) нивоу планирања. На основу процене утицаја појединачних планских решења на циљеве стратешке процене, утврђени су значајни стратешки утицаји:

Табела бр.15: Критеријуми за евалуацију значаја утицаја

Размере	Величина	Ознака
Међународни ниво (М)	Јак позитиван утицај (+3)	3+; М
Регионални ниво (Р)	Већи позитиван утицај (2+)	2+;
	Позитиван утицај (1+)	1+;
Општински ниво (О)	Већи позитиван утицај (2+)	2+; О
	Позитиван утицај (1+)	

У складу са врстом Просторног плана и карактеристикама планског подручја одређене су карактеристике које одређују значајан утицај и то:

- Вероватан и веома вероватан утицај - **В и ВВ**
- Средњорочан и дугорочан утицај - **С и Д**
- Средње учестао и сталан утицај - **СУ и СтУ**

Резултати евалуације значаја утицаја планских решења приказани су у табели бр.16. За утврђене значајне утицаје процењују се вероватноћа и време трајања.

Табела бр.16: Планска решења у Нацрту плана обухваћена проценом утицаја

Ознака	Планско решење
1.1	Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта
1.2	Реструктурирање пољопривредног сектора ради повећања конкурентности тржишне понуде локалних пољопривредних производа
2.1	Формирање нових привредно-радних зона уз планирани коридор аутопута
2.2	Планирана изградња проточних минихидроелектрана
2.3	Изградња продуктовода
3.1	Задржавање младог радно способног контингента становништва у центрима и насељима на планском подручју
3.2	Развој и уређење центара у мрежи насеља
4.1.	Развој и виши квалитет услуга и објеката јавних служби у центрима у мрежи насеља
5.1	Изградња аутопута Е-761 на планском подручју
5.2	Изградња пратећих садржаја аутопута (мотели, одморишта, паркиралишта)
5.3	Изградња недостајућих деоница државног пута II реда
5.4	Ревитализација железничке пруге долином Западне Мораве
5.5	Развој ваздушног и мултимодалног саобраћаја (реконструкција аеродрома „Лађевци“)
5.6	Водоснабдевање, одвођење и пречишћавање отпадних вода (изградња локалних водовода и недостајућих ППОВ)
5.7	Извођење регулационих радова на Западној Морави, Ибру, Врњачкој, Каленићкој и Јовановачкој реци
6.1	Одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојеће и изградња нове електропреносне и дистрибутивне мреже (изградња ТС 400/110 kV у Крушевцу и Краљеву)
6.2	Развој телекомуникација (изградњом оптичких каблова) и повећање доступности поштанских услуга
6.3	Интегрално управљање комуналним отпадом на регионалном нивоу (изградња регионалних санитарних депонија и трансфер станица комуналног отпада)
7.1	Заштита од утицаја буке са аутопута (изградњом одговарајућих конструкцијских заштитних система)
8.1	Заштита квалитета ваздуха, вода и земљишта
8.2	Заштита, презентација и контролисано коришћење природних и културних добара

Табела бр.17: Процена величине утицаја и просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

Р.бр.	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ППППН НП „ТАРА“																					
		1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2.	4.1.	5.1.	5.2.	5.3.	5.4.	5.5.	5.6.	5.7.	6.1.	6.2.	6.3.	7.1.	8.1.	8.2.	
1.	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида											1-, Л							1+, Л		2+, Р	1+, Л	
2.	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху									1-, Л		1-, Л							1+, Л	2+, Р	2+, Р	1+, Л	
3.	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода									1-, Л			1-, Р		3+, Р	3+, Л					2+, Р	1+, Л	
4.	Смањење ризика од поплава и бујичних вода	1+, Р			1+, Р											2+, Р					1+, Р	1+, Л	
5.	Чување обрадивог пољопривредног земљишта	2+, Р	2+, Р	1-, Р						2-, Р											2+, Р	1+, Л	
6.	Повећање степена шумовитости																				1+, Р	2+, Р	
7.	Смањење загађивања земљишта (ограничена и контролисана употреба агрохемијских мера и планско одлагање отпада)	2+, Р													1+, Р				2+, Р		2+, Р	1+, Л	
8.	Унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада														1+, Л				3+, Р		2+, Р	1+, Л	
9.	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада							1+, Л											3+, Р		2+, Р	1+, Л	
10.	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке									1-, И			1-, И	1-, И						3+, Р	1+, Л	1+, Л	
11.	Унапређење енергетске ефикасности и смањење потрошње необновљивих извора енергије				2+, Р	1+, И											2+, Р				1+, Л	1+, Л	
12.	Смањити емисију гасова са ефектом „стаклене баште“			1+, Р	2+, Р											2+, Р					2+, Р		
13.	Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	2+, Р									1+, Р										2+, Р	2+, Р	
14.	Очување насељености руралних подручја		1+, Л	2+, Р			2+, Р	2+, Р	2+, Р	2+, Р		2+, Р	2+, Р	2+, Р				1+, Л					
15.	Унапређење здравља становништва – организовање система здравствене заштите								2+, Р												2+, Р		
16.	Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	1+, Р	1+, Р					1+, Р	1+, Р												2+, Р	2+, Р	

Табела бр. 18: Идентификација и евалуација стратешки значајних утицаја планских решења на животну средину и одрживи развој

Ознака	Планско решење	Идентификација и евалуација значајних утицаја [□]		Образложење
		Ознака циља СПУ	Ранг	
1	2	3	4	5
1.1	Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта	4	1+; P; ВД	Очекује се да планиране активности остваре значајан дуготрајан утицај на планском подручју. Јак и извесан позитиван утицај оствариће се на очување пољопривредног земљишта, чувањем најплоднијег обрадивог земљишта, смањење контаминације услед неадекватне употребе агрохемијских мера. Вероватно ће се значајно смањити контаминација тла на појединим локалитетима. Отварањем регионалне депоније, значајне пољопривредне површине биће ослобођене негативног утицаја и еколошког притиска, услед неадекватног и неусловног, ванпланског одлагања отпада. Утицаји са временског аспекта су дугорочни и позитивни, а са аспекта вероватноће су вероватни са степеном поузданости преко 50%.
		5	2+; P; ВВД	
		7	2+; P; ВД	
		13	2+; P; ВД	
1.2	Реструктурирање пољопривредног сектора ради повећања конкурентности тржишне понуде локалних пољопривредних производа	5	2+; P; ВД	Реструктурирање пољопривредног земљишта и пољопривредне производње може да оствари дуготрајан позитиван утицај на унапређење енергетске ефикасности (мања потрошња енергената за обављање пољопривредне производње), спречавање напуштања села, запошљавање на општинском нивоу, као и унапређење рада службе за заштиту животне средине и мониторинг. Вероватан утицај у дугорочном периоду је и информисање јавности о стању у пољопривредном сектору и о питањима животне средине у пољопривредном сектору, могућностима производње органске – здраве хране и повећања конкурентности у сектору пољопривреде.
2.1	Формирање нових привредно-радних зона уз планирани коридор аутопута	5	1-; P; ВВД	Вероватан позитиван дуготрајни утицај формирања нових привредно-радних зона одразиће се кроз повећање запослености радно способног становништва планског подручја, уз истовремени развој могућности за привлачење потенцијалних инвеститора, што ће свеукупно допринети социоекономском развоју подручја и одржавању присутног становништва, како у сеоским, тако и градским насељима. Могући су мањи негативни утицаји на животну средину, у случају непоштовања прописаних мера заштите животне средине у планираним привредним објектима.
		12	1+; P; ВВД	
		14	2+; P; ВД	
3.1	Задржавање младог радно способног континента становништва у центрима и насељима на планском подручју	14	2+; P; ВВД	Извесан је дуготрајан позитиван утицај задржавања радно способног континента становништва на очување насељености градских и руралних насеља планског подручја, стварањем претпоставки за реализацију и успешно пословање привредних делатности у оквиру градских и сеоских домаћинстава.
3.2	Развој и уређење центара у мрежи насеља	14	2+; P; ВВД	Организовање центара заједнице насеља уз осавремењивање и изградњу недостајућих објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре утицаће на одржавање насељености руралних подручја, с обзиром на планирану реконструкцију саобраћајних праваца од примарних сеоских насеља ка припадајућим центрима. Утицаји са временског аспекта су дугорочни и позитивни, а са аспекта вероватноће су вероватни са степеном поузданости преко 50%.

[□] Критеријуми процене према табелама 14 и 15.

1	2	3	4	5
4.1	Развој и виши квалитет услуга и објеката јавних служби у центрима у мрежи насеља	14	2+; P; ВД	Вероватан дуготрајан позитиван утицај развоја и вишег квалитета јавних служби на очување популације насеља и унапређење здравствене заштите становништва, посебно старијег контингента током зимског периода године.
		15		
5.1	Изградња деонице државног пута I реда Е 761 на планском подручју	5	2-; Л; ВД	Вероватан негативан утицај изградње аутопутског профила према Генералном пројекту, имајући у виду негативне последице које би проузроковао заузимање плодних пољопривредних површина у долиномској појасу реке Западне Мораве. Могући су и мањи утицаји загађивања земљишта у непосредном окружењу аутопута, услед депозиције честица издувних гасова и спирања загађених атмосферских вода са коловозне површине. Очигледни позитивни утицаји превазилазе локалне оквири, интегришући регионалне центре у Западноморавском развојном појасу, уз квалитетније саобраћајно повезивање сеских насеља са градским центрима у окружењу, чиме се побољшава укупан саобраћајно-географски положај овог дела централне Србије.
		14	2+; P; ВД	
5.3	Изградња државних путева II реда	14	2+; P; ВД	Вероватан дуготрајан позитиван утицај реконструкције и изградње регионалних саобраћајних праваца, у смислу квалитетнијег повезивања центара заједнице насеља и осталих сеоских насеља са планираним аутопутем.
5.4.	Ревитализација железничке пруге долином Западне Мораве	14	2+; P; МД	Могуће је значајније повезивање насеља планског подручја са железничким правцима у окружењу, као попречне везе између железничких коридора који воде од Београда ка Македонији и Грчкој, односно ка Црној Гори.
5.5.	Развој ваздушног и мултимодалног саобраћаја	14	2+; P; МД	Очекиван позитиван утицај активирања ваздушног саобраћаја, у циљу боље приступачности планског подручја, као и могућности за коришћење хелидрома и аеродрома у случајевима евентуалних елементарних непогода ради спасавања и евакуације угроженог становништва.
5.6	Водоснабдевање, одвођење и пречишћавање отпадних вода	3	3+; P; ВВД	Водоснабдевањем одвођењем и пречишћавањем вода дугорочно се утиче на унапређење квалитета површинских и подземних вода. Могуће отварање радних места у сектору управљања водама. Могући мањи позитиван утицај на раст запослености на општинском нивоу. Систем управљања водама несумњиво ће утицати на развој службе за заштиту животне средине и мониторинг.
		7	1+; P; ВД	
5.7	Извођење регулационих радова на Западној Морави, Ибру, Врњачкој, Каленићкој и Јовановачкој реци	4	2+; P; ВВД	Регулација речних токова имаће дуготрајан позитиван утицај на водопривредну инфраструктуру, која ће се огледати смањењем негативног утицаја поплава вода на становништво и природна добра, као и минимизирањем негативних утицаја бујичних токова на планском подручју.
		12	2+; P; ВД	
6.3	Интегрално управљање комуналним отпадом	7	2+; P; ВД	Веома вероватан дуготрајан позитиван утицај успостављања еколошки одговорног управљања комуналним отпадом на планском подручју. Очекује се међуопштински договор око одлагања отпада на регионалне санитарне депоније на територијама Града Крушевца и Града Краљева, чиме ће се минимизирати отпад са постојећих општинских депонија, уклонити нехигијенска сметлишта и смањити присутно загађивање земљишта и подземних вода.
		8	3+; P; ВВД	
		9	3+; P; ВВД	
7.1.	Заштита од утицаја буке са аутопута	2	2+; P; ВД	Веома вероватан дуготрајан позитиван утицај услед изградње одговарајућих конструкцијских система за заштиту од појачаног утицаја бука са аутопута, чиме ће се смањити негативан утицај буке и вибрација према стамбеним зонама насеља које тангирају коридор аутопута.
		10	3+; P; ВД	

8.1.	Заштита квалитета ваздуха, вода и земљишта	1	2+; P; ВВД	Комплекс заштитних планских мера у случају доследне примене веома вероватно ће у дугорочном временском периоду произвести позитивне утицаје на стање животне средине планског подручја.
		2		
		3		
		5		
		7		
		8		
		9		
		12		
		13		
		15		
8.2.	Заштита, презентација и контролисано коришћење природних и културних добара	6	2+; P; ВВД	Одрживо коришћење природних и културних добара на планском подручју у дугорочном периоду ће имати позитиван регионални утицај, пре свега на стање и квалитет природних вредности под заштитом Републичког завода за заштиту природе. Очекује се унапређење биодиверзитета и шумских комплекса на планском подручју.
		13	2+; P; ВВД	
		16	2+; O; ВВД	

4.4. КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ УТИЦАЈИ

На основу одредаба члана 15. Закона о стратешкој процени, стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Ови ефекти се за потребе ове стратешке процене изводе из табеле 21, док је теоријски могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. Синергијски ефекти се најчешће манифестују код људских заједница и природних станишта.

Позитивни кумулативни и синергијски ефекти планских решења очекују се превасходно на површинама које ће се наћи у обухвату планираног коридора аутопута. Планирање нових шумских површина, очување обрадивог пољопривредног земљишта у највећој могућој мери, ограничавање граница грађевинских рејона насеља, развој привредних зона уз аутопутски коридор, ефикасније повезивање насеља у планском подручју, повећана саобраћајна приступачност подручја, изградња недостајућих објеката и система комуналне инфраструктуре, допринеће даљем социо-економском развоју подручја, а самим тим, и спровођењу концепције одрживог развоја планског подручја.

Са друге стране, мањи негативни кумулативни ефекти који се могу очекивати реализацијом планских решења односе на могућност несавесног угрожавања природних вредности подручја услед реализација саобраћајних праваца (загађење природних вредности и квалитета основних елемената животне средине) и привредних објеката у потенцијалним привредно-радним зонама (конверзија пољопривредног у грађевинско земљиште, могуће повећање концентрације загађујућих материја у води, ваздуху и земљишту, потенцијална опасност од настанка удеса и акцидентних ситуација, итд.). Промене морфолошких, хидрогеолошких и пејсажних карактеристика простора нарочито ће бити изражене на деоницама у којима се планиране трасе инфраструктуре воде у релативно уском снопу, као нпр. у долиномском појасу Западне Мораве. Такође, негативни кумулативни ефекти услед суперпонирања буке могу се очекивати у подручјима непосредне близине аутопута и мреже локалних путева у оквиру грађевинског подручја општинског центра (у случају суперпонирања, резултантни ниво буке у зони преклапања би прелазео гранични дозвољени ниво буке за око 10 dB (A)).

5. ОПИС МЕРА ЗА ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Заштита животне средине на подручју Просторног плана заснива се на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и са потребама социјалног и економског развоја, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности, што значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове/програме односно активности/садржаје.

Дефинисање мера заштите има за циљ да се утицаји на животну средину сведу у границе прихватљивости, односно допринесу спречавању, смањењу или отклањању сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину.

Основни развојни циљ – заштита и унапређење животне средине постићи ће се кроз побољшање њеног квалитета укупно, као и појединих њених елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај развојни циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- правних – нормативних мера: доношење општих нормативно-правних аката Општинских управа о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите и поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона; израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних органа, при чему је нарочито важно успостављање мерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања; забрана и ограничавање градње објеката који су потенцијални загађивачи у зонама становања, друштвених, рекреативних, здравствених, школских и других центара активности;
- техничко-технолошких мера: прилагођавање технолошких и производних процеса у индустрији захтевима и условима заштите од загађивања животне средине; уградња, контрола, употреба и одржавање инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;
- просторно-планских мера: правилан избор локације (нарочито производних и прерађивачких објеката) уз поштовање мезо и микролокационих карактеристика простора; формирање санитарних заштитних зона око индустрија и великих саобраћајница, при чему ширина санитарних зона зависи од степена загађења; овде се посебно наглашава израда елабората процена утицаја којима ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, у складу са Законом.
- економских мера: прибављање материјалних средстава потребних за остваривање циљева заштите и унапређења животне средине кроз мере фискалне политике, издвајање доприноса из цене производа и услуга, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирање из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко дозвољеног нивоа у животну средину.

Просторним планом подручја посебне намене - дате усмеравајуће одреднице послужиле су као оквир за дефинисање мера и активности везаних за планирање организације, уређења и заштите планског подручја, при чему је захтевима унапређења квалитета и заштите животне средине посвећена одговарајућа пажња. Заштита животне средине у овом плану обухвата мере заштите природне средине (ваздуха, воде, земљишта, вегетације), заштите природе и посебно угрожених делова животне средине, заштите непокретних културних добара и заштите од елементарних непогода.

5.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВАЗДУХА

Заштита ваздуха остварује се предузимањем мера систематског праћења квалитета ваздуха, смањењем загађивања ваздуха загађујућим материјама испод прописаних граничних вредности имисије, предузимањем потребних мера за смањење емисије, као и праћењем утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, природна добра и животну средину. Потребно је предузети следеће мере заштите ваздуха:

- формирањем зелених заштитних шумских појасева од различитих врста засада отпорних на аерозагађење. Појасеве лоцирати на свим местима где аутопут тангира урбана и рурална насеља, што ће се ближе дефинисати изразом пројектне документације;
- применом стимулативних финансијских мера за сва возила која користе еколошки прихватљива горива (нпр, биодизел);
- изразом пројеката хортикултурних решења за заштиту од загађења ваздуха као последица коришћења пратећих садржаја аутопута (одморишта, станице за снабдевање горивом, мотели и др.);
- санацијом и рекултивацијом свих привремених позајмишта грађевинског материјала, ради смањења могућег развејања честица прашине на околна насеља.

Успоставити систем мониторинга квалитета ваздуха у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијентног ваздуха (96/62/EC)².

5.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВОДА

Заштита вода и њихово коришћење остварује се у оквиру интегралног управљања водама спровођењем мера за очување површинских и подземних вода и њихових резерви, квалитета и количина. Воде се могу користити, а отпадне воде испустити уз примену одговарајућег третмана, на начин и до нивоа који не представља опасност од загађивања. Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање. Као мере заштите вода морају се предузети следеће активности:

- обавезно је очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом квалитета, у складу са Уредбом;
- упуштање отпадних вода из привредних објеката у природне реципијенте и земљиште није дозвољено без претходног третмана на постројењима за пречишћавање отпадних вода (ППОВ). Квалитет пречишћених вода мора да задовољи прописану категорију квалитета реципијента;
- спровести санитацију насеља, односно санацију и ревитализацију објеката и опреме водоводне инфраструктуре, направити приоритете по насељима, односно засеоцима, и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;

² Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management, Official Journal L 296, 21/11/1996

- забрањена је изградња септичких јама пропусног типа;
- забрањује се каптирање извора и захватање вода мимо процене и услова службе заштите;
- приликом пројектовања система одвођења отпадних вода са коловозне површине посебну пажњу обратити на места укрштања аутопута са водотоковима, ради спречавања директног изливања штетних материја у реципијенте;
- препоручује се да се при извођењу радова на регулацији и уређењу водотокова у зони радова, примени принцип тзв. „натуралног уређења“, који подразумева примену природних материјала (камен, дрво и сл. материјали) и избегавање бетонирања обала и корита;
- одбрану од поплавних вода спроводити реализацијом линијских заштитних система, одржавањем и уређењем постојећих, тј. изградњом недостајућих насипа, приоритетно на реци Западној Морави, а у складу са Генералним пројектом уређења Западне Мораве (Институт за водопривреду „Јарослав Черни“, Београд, 2008. год.);
- извођењем регулационих радова на водотоковима не смеју да се изазову промене хидролошког режима водотокова; то подразумева да код извођења радова треба узети у обзир и минимални одрживи проток и регулацију планирати тако да у кориту увек буде остављена неопходна количина воде, односно да не буде угрожен опстанак и миграције риба и других водених организама, а све у складу са важећом законском регулативом;
- неопходно је поштовати прописане режиме заштите изворишта водоснабдевања на планском подручју уз обезбеђивање потпуне изолације попречног профила аутопута од подлоге; приликом изградње аутопута препоручује се да се траса спроведе тако да се избегну подручја непосредне и уже санитарне изворишта водоснабдевања појединих општина („Моравиште“ код Ћићевца, „Звездан“ код Трстеника, изворишта минералних вода код Врњачке Бање) кроз које пролази планирани аутопут;
- у непосредној близини водотокова се мора избећи просипање било каквих

опасних супстанци. У том смислу, од извођача радова треба захтевати да за своје машине користе биоразградива средства за подмазивање као и биоразградива уља за мењаче, како би се на минимум свело загађивање у току извођења радова;

- сакупљање санитарних отпадних вода комплекса мотела одвијаће се интерном канализационом мрежом са уређајем за секундарно пречишћавање (аеробни поступак) и одвођењем пречишћене воде колектором до реципијента; санитарне отпадне воде одморишта, паркиралишта и наплатних рампи уколико нема локалне канализације, сакупљаће се у водонепропусној јами која би се периодично празнила од стране од стране надлежних комуналних предузећа и организација;
- за све објекте у планираним привредно-радним зонама препоручује се изградња мањих (пакетних) типова постројења за пречишћавање отпадних вода (Путокс, Биодиск), ради заштите водотокова од евентуалног загађења индустријским отпадним водама;
- постојећа изворишта подземних вода од значаја за јавно водоснабдевање насеља, налазе се у непосредној близини трасе аутопута. С тим у вези, они упадају у ужу зону заштите, што значи да је то површина земљишта под санитарним надзором на којој није дозвољена изградња објеката, постављање уређаја и вршење радњи које могу на било који начин загадити воду и мора бити видно означена.
- на подручјима са високим нивоом подземних вода као и у подручјима са водопрпусном литологијом, треба обратити пажњу на могућност продирања течности које угрожавају воду у току фазе извођења. Морају се узети у обзир напредна планирања хитних процедура у случају просипања опасних материја, као и пажљив избор локације градилишта.

Обавезно је уређење и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата:

- површинско уређење терена,
- уклањање нехигијенских објеката,
- реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине,
- забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања,
- забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
- забрану транспорта опасних и штетних материја,
- забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
- редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера:

- није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката,
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
- остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди канализација и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом,
- у подручју шире зоне заштите дозвољена је изградња објеката намењених за

рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом,

- чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
- није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
- забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.

У појасу заштите ширине 2,5 m са сваке стране дуж цевовода сирове воде забрањује се изградња објеката и друге активности које могу загадити земљиште или угрозити безбедност цевовода.

Отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испуштати у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.

5.3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗЕМЉИШТА

Земљиште на подручју плана је релативно очувано од загађења и већим делом погодно је за производњу здраве хране. Ради заштите и спречавања неповољног утицаја на квалитет земљишта потребно је предузимати следеће мере:

- смањити коришћење квалитетног земљишта за непољопривредне сврхе,
- подстицати органско - биолошку пољопривреду уз помоћ информација и едукацијом,
- предност дати традиционалним пољопривредним гранама које имају повољне услове за производњу,
- одговарајућим мерама у пољопривреди свести употребу хемијских средстава на нужни минимум, а посебним мерама потицати еколошку обраду земље,
- рационално користити простор приликом изградње аутопута, уз посебан осврт да се траса води најкраћим путем и по могућству на већ постојећим трасама уколико је то технички и функционално изводљиво, на начин да се у што већој мери заштите земљишта I и II бонитетне класе које су уједно и најпогодније за пољопривредне културе;
- не препоручује се гајење воћа, поврћа и осталих биљака намењених за исхрану људи и животиња на растојању од 300 m од ивице коловоза са обе стране аутопута;
- у случају отварања привремених позајмишта грађевинског материјала на планском подручју у фази изградње аутопута, неопходно је да се исти након завршетка изградње у што краћем временском периоду санирају и рекултивишу, тј. да се карактеристике ових локација врате у претходно стање, и по могућству унапреде;
- противерозиона заштита косина уз аутопут обезбедиће се спровођењем биоинжењерских мера заштите земљишта од ерозије, тако да се у случају великих нагиба шарпи препоручује постављање жичаних мрежа, испод којих се сади трава и аутохтоно шибље; такође, ради учвршћивања тла и смањивања ерозионих процеса, вршиће се пожбуњавање косина насипа партерним зеленилом;
- спровођем биолошких, биотехничких и техничких мера за контролу ерозионих и транспортних процеса у сливовима, смањиће се ерозиона продукција и транспорт наноса, а тиме и степен угрожености планираног аутопута од неповољних дејстава ерозија и бујица;
- обезбедити услове за чишћење свих дивљих депонија и спречити њихово обнављање,
- спроводити рационалну изградњу канализацијске мреже с уређајима за

пречишћавање отпадних вода,

- посебним мерама смањивати ризике од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафтних деривата и опасних хемикалија,
- предвидети превентивне и оперативне мере заштите, реаговања и поступке санације за случај хаваријског изливања опасних материја у околину,
- спровођење рекултивације и ревитализације свих привремених позајмишта и мајдана који су престали са радом, у складу са Законом у рударству, који посебно наглашава обавезу рекултивације деградираног земљишта. Дозвољено коришћење минералних сировина се мора одвијати паралелно са ремедијацијом деградираних површина у функцији заштите животне средине,
- код одређивања траса инфраструктурних система у простору, пољопривредно земљиште се мора у највећој могућој мери штитити, нарочито избегавањем фрагментације.

5.4. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД БУКЕ

Дуж трасе планираног путног правца лоцирано је више насеља која у планском периоду могу бити изложени прекомерним нивоима саобраћајне буке. Посебно се издвајају насеља: Сталаћ, Мрзеница, Сталаћ, Читлук, Грабовац, Трстеник, Ратина, Краљево, Грдица, Адрани, Балуга, Коњевићи и Прељина.

Од техничких мера заштите предлажу се три типа мера за заштиту од буке:

- пасивне мере заштите (атестирана столарија која се поставља на фасадама објеката) примењује се на мањим групама објеката које су изложене незнатним прекорачењима дозвољених нивоа буке. Такође своју примену могу наћи и у комбинацији са другим типовима заштите у колико се при оптимизацији мера заштите за то укаже потреба;
- насипи за заштиту од буке налазе своју примену у зонама угрожених насеља где постоји довољно простора и конфигурација терена дозвољава примену овог типа заштите;
- процена је да највећи удео у заштити од саобраћајне буке, због својих карактеристика, имају зидови за заштиту од буке.

Узимајући у обзир просторне карактеристике трасе као и однос положаја постојећих насеља и новопроектване трасе, утврђено је да се проблем саобраћајне буке јавља на више одсека. Дуж трасе планираног путног правца лоцирано је више насеља која у планском периоду могу бити изложени прекомерним нивоима саобраћајне буке. Посебно се издвајају насеља: Мрзеница, Читлук, Медвеђа, Грабовац, Ратина, Грдица, Адрани, Балуга и Прељина. Процењена дужина конструкција за заштиту од буке на посматраној траси је око 5 000 метара са распонима висине од 1.5 до 4.0 m.

Изградњом конструкција за заштиту од буке у попречном профилу пута на дефинисаним позицијама оствариће се и повољни ефекти у домену аерозагађења. Истраживања показују да на спољашњој страни зида за заштиту од буке, посматрано у односу на извор, долази до опадања концентрација свих аерозагађивача за приближно 25 - 30 %. На овај начин се постижу повољнији резултати у смислу ублажавања ових утицаја.

За објекте који се налазе на растојању од 50 m десно и лево од ивице коловоза предвидеће се, посебним пројектима, одговарајуће мере заштите од вибрација

5.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ТЕХНОЛОШКИХ УДЕСА

Степен угрожености од елементарних непогода је знатан, а у првом реду се односи на опасност од: шумских пожара, грмљавина, електричног пражњења, ветролома, снежних наноса и лавина, опасности од саобраћајних катастрофа, земљотреса, поплавних таласа, ерозија и бујица, одрона и др.

За превентивну заштиту од *пожара*, као и његово успешно елиминисање, примењиваће се Законом утврђене мере и критеријуми противпожарне заштите уз следеће мере:

- обезбеђивање саобраћајне приступачности свих делова шума, обезбеђивање техничке воде црпљењем из потока и изворишта која се не користе за водоснабдевање пијаћом водом;
- планско остављање противпожарних баријера (пруга и прогала) при сечи и новом пошумљавању;
- организовање службе за осматрање и јављање;
- покривање свих супраструктура прописаном противпожарном заштитом.

Остале могуће техничке катастрофе које за последицу имају појаву пожара, као и заштиту од експлозија, тровања, контаминације и др. спречити и спроводити применом законске регулативе за сваку од тих области.

Током транспорта цистерни и осталих возила могуће је *акцидентно изливање нафте*, нафтних деривата и осталих опасних и запаљивих метерија, због чега је неопходно применити следеће мере заштите:

- извршити хитну деконтаминацију и санацију земљишта загађеног нафтним дериватима и одлагање контаминираних земљишта;
- затварање оштећених цистерни;
- на пољопривредном земљишту које је угрожено разливањем нафте и њених деривата, гајити културе које имају способност деконтаминације терена;
- у близини места изливања нафтних деривата неопходно је црпљење загађене подземне воде, ради спречавања коришћења загађене воде из локалних бунара.

Привредни објекти у планираним привредно-радним зонама са повећаним нивоом хазарда и станице за снабдевање горивом требало би да донесу План заштите од удеса, као оперативног документа у циљу превенције и минимизирања могућих акцидентних ситуација услед одвијања техничко-технолошких процеса.

Заштита од биљних и животињских штеточина спроводиће се у оквиру мера газдовања шумским, ловним и риболовним основама, сагласно прописима од заштите од каламита. Надлежни органи обезбедиће, у сарадњи и у договору са корисницима подручја, а у складу са прописима, сваку у оквиру својих овлашћења:

- праћење стања и организовану заштиту од биљних и животињских штеточина шума, пашњака, ливада и других пољопривредних површина и др. Уз примену контролисаних механичких, биолошких и других мера, које нису у супротности са мерама заштите природе и животне средине и неће оставити негативне последице на становништво;
- организовање локалне службе цивилне заштите за праћење стања, остваривање превентивних мера и преузимање активности заштите од елементарних непогода и ратних разарања на подручју Плана, повезане са ватрогасном и здравственом службом, полицијом и другим службама на нивоу Града Ужица и суседних општина и шумских газдинстава које би јој давале материјалну, кадровску и техничку подршку.

5.6. ОСТАЛЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Стратешком проценом дају се препоруке за дефинисање правила, односно заштитних појасева приликом формирања нових привредних објекта и зона. Урбанистичким плановима, односно приликом издавања локацијских дозвола, утврђују се правила и услови заштите животне средине за пољопривредне активности и објекте у функцији пољопривреде, привреде, саобраћајне и друге инфраструктуре, са заштитним растојањима између потенцијалних извора опасности у кругу и стамбених насеља.

Пољопривреда

Утврђује се заштитна зона минималне ширине 800m, између стамбених објекта (зона) и пољопривредних површина (њива, плантажних воћњака и сл.), на којима је заступљена интензивна пољопривредна производња уз редовну употребу агрохемијских средстава.

Утврђује се минимални заштитни појас између границе пољопривредних парцела и обале водотока ширине 10m, у коме није дозвољено коришћење агрохемијских средстава.

Утврђује се заштитна зона минималне ширине између границе комплекса фарми и других објекта у суседству, и то: од стамбених зграда (стамбених зона/насеља), магистралних путева и речних токова у ширини од 200m, а од изворишта водоснабдевања у ширини од 800m.

Фарме могу бити на међусобној удаљености мањој од 200m уколико нема кумулативних и синергијских утицаја.

Препоручена одстојања могу бити и већа уколико то покажу резултати процена утицаја пројекта на животну средину.

Привреда

Утврђују се следеће категорије привредних делатности – предузећа, са одговарајућим мерама и правилима заштите животне средине:

категорија А – мала предузећа, чији је негативан утицај незнатан и испод је граничних вредности. У оквиру делатности (производном процесу) не користе се и складиште материје које би могле да имају негативан утицај на ваздух, воду, земљиште, здравље људи, биљни и животињски свет. Ниво буке је у оквиру дозвољених вредности (до 50 dB), док је ризик од удеса минималан, уз обавезну примену мера заштите на раду. У случају евентуалног удеса, последице немају негативан утицај ван самог извора, односно објекта. Ова предузећа могу бити лоцирана у оквиру насеља, односно стамбених зона уз обавезну примену противпожарних и других мера заштите на раду, на удаљености од 10 до 50 m од стамбених објекта. У ову категорију предузећа спадају комерцијалне, угоститељско, услужне и производне делатности, нпр. самосталне трговине и занатске услуге, сервиси, пекарске, посластичарске, угоститељске делатности, израда и оправка предмета од дрвета, стакла, папира, коже, гуме и текстила, и друге делатности које по правилу не изазивају непријатности суседном становништву. Ова предузећа не подлежу процени утицаја.

категорија Б - мала и средња предузећа, која могу имати мањи – локални утицај на животну средину. Приликом редовног рада негативан утицај је у оквиру граничних вредности. У оквиру делатности (производном процесу) могу се користити и

складиштити материје које могу имати негативан утицај у ванредним околностима. У случају удеса могуће краткотрајно присуство мање количине штетних материја. Ниво буке је у оквиру дозвољених вредности (55-60 dB). Лоцирају се на рубним деловима стамбених зона (насеља), на удаљености од 50 до 100 m од стамбених објеката, тако да не изазивају непријатности суседству, на површинама величине до 2 хектара. У ову категорију предузећа спадају веће електро - механичарске радионице, прерада пластичних маса, израда производа од дрвета, стакла, папира, коже, гуме и текстила, стоваришта грађевинског материјала и др. За ова предузећа примењује се листа II пројекта за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

Саобраћај

У области саобраћаја утврђују се зоне заштите од могућих негативних утицаја путева и железничке пруге. Правила и заштитне зоне утврђују се као услови за планирање у подручју саобраћајница.

За путеве првог и другог реда у рубним подручјима насеља (ван грађевинског подручја) утврђују се три зоне заштите:

- Прва зона - појас непосредне заштите ширине 20 m (обострано) од ивице земљишног појаса. У појасу непосредне заштите није дозвољена изградња. Дозвољава се формирање заштитног зеленила;
- Друга зона - ужи појас заштите ширине 50 m (обострано) од ивице земљишног појаса. Није дозвољена изградња стамбених, пословних и помоћних објеката. Постојећи (легално изграђени објекти) морају бити заштићени одговарајућом акустичком заштитом (звучне баријере). Дозвољена је изградња објеката у функцији пута (за кориснике пута и одржавање пута, нпр. бензинске станице, сервиси, складишта и сл.); и
- Трећа зона – шири појас заштитног оптерећења ширине 300 m (обострано) од ивице земљишног појаса. Дозвољена изградња стамбених, пословних и привредних објеката, под условом обезбеђивања мера заштите од буке.

Утврђује се заштитна зона између железничких пруга и становања ширине 25 m од осе крајњих колосека, уз обавезно спровођење мера акустичне заштите (звучне баријере) за угрожене објекте. Ширина заштитног појаса може бити и мања, уколико се заштитним мерама у угроженим објектима ниво буке и вибрација доведе на нижи ниво од дозвољеног. У случају не предузимања мера заштите, појас заштите од железнице износи минимално 125 m од осе крајњих колосека.

Водоизворишта

Простор водизворишта је под посебном заштитом изворишта на основу Закона о водама ("Службени гласник РС" број 30/10) и Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања ("Службени гласник РС" број 92/2008) дефинисане су зоне санитарне заштите око водоизворишта: непосредна, ужа и шира зона санитарне заштите, подручје изван шире зоне санитарне заштите и појас заштите дуж цевовода сирове воде.

Зона непосредне санитарне заштите (зона строгог надзора) је зона у којој се не могу одвијати активности које нису у функцији водопривреде. Зона непосредне заштите образује се око водозахвата у ширини од најмање 20 метара.

Ужа зона санитарне заштите (режим санитарног надзора) успоставља се дуж обалске линије на удаљености од 500 m. Ова зона мора бити под сталним санитарним надзором

ради заштите акумулације од микробиолошког, хемијског, радиолошког и других видова загађења.

Шира зона заштите обухвата сливно подручје изван зона уже и непосредне заштите. На подручју шире зоне заштите успоставља се режим селективног санитарног надзора.

Грађевинско - техничке мере

Грађевинско - техничким мерама штите се акумулације и доњи токова река од наноса. Објекти који се најчешће предвиђају су преграде, зидови и обалоутврде.

Приликом уклањања старог пешачко-бициклическог моста код насеља Маскаре применити мере заштите животне средине у складу са технолошким процесом, које ће спречити и умањити негативне утицаје на животну и радну средину (бука, прашина, загађење ваздуха, воде, земљишта и сл.) и свести ове утицаје на прописане параметре дефинисане Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС" бр. 135/2004, 36/09 - др.закон, 72/2009 - др.закон, 43/2011 - УС, 14/2016, 76/2018 и 95/2018 - др.закон);

Приликом изградње новог пешачко-бициклическог моста и моста у зони раскрснице "Камиџора" предвидети све неопходне мере заштите тока, приобаља и живог света Западне Мораве, сходно Закону о водама ("Службени гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др.закон).

6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Према члану 16. Закона о СПУ извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекте заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

Просторни план подручја посебне намене ће се спроводити локацијском дозволом коју издаје надлежно министарство на основу правила из овог плана, односно урбанистичким планом и пројектом за зоне за које је прописана израда истих (пре свега за пратеће садржаје аутопута, услужне центре и сл.), као и за друге мање зоне у којима је могуће приступити изради планова детаљне регулације на основу одлуке надлежног органа (делови траса инфраструктуре за које се покаже да је потребно измештање јер се поклапају или укрштају са трасом аутопута на непрописан начин, или из другог разлога, подручја у обухвату Плана која су ван коридора аутопута а спроводе се на основу просторних планова јединица локалних самоуправа и урбанистичких планова, као и остала подручја према потреби).

Имајући у виду карактеристике и значај природних вредности на планском подручју, *налаже се обавезна израда стратешких процена утицаја на животну средину за све урбанистичке планове који се буду израђивали за пратеће садржаје у коридору аутопута, планиране привредно-радне зоне и објекте комуналне инфраструктуре на територији овог Плана*, како би се на адекватан начин проценили и валоризовали могући негативни утицаји планских решења на стање природних вредности.

У поступку даље разраде планског документа, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08) инвеститори су дужни да се обрате надлежним органима за послове заштите животне средине општинских управа на планском подручју који ће одлучити о потреби израде

Процене утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању израде Процене утицаја.

Процена утицаја врши се за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљање отпадом и комуналних делатности, као и за све пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра. Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Студија процене утицаја израђује се на нивоу идејног пројекта.

У случају да се на подручју планова нижег реда планирају два или више објеката (пројеката) који се налазе на листи објеката за које се израђује студија о процени утицаја на животну средину, онда се доноси одлука о приступању изради стратешке процене доноси се у складу са одредбама из чланова 5. и 6. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Код свих осталих планова примењују се мере и услови заштите животне средине утврђени у овом извештају.

7. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Према Закону, програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи:

- 1) опис циљева плана,
- 2) индикаторе за праћење стања животне средине,
- 3) права и обавезе надлежних органа,
- 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

7.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА

Општи циљ развоја и организације Планског подручја је *заштита природних добара и културно историјске баштине ради стварања услова за одрживи развој.*

Посебни циљеви плана у области заштите животне средине су следећи:

- очување главних чинилаца животне средине и стварање претпоставки за одрживо коришћење заштићених предела;
- очување природних и естетских обележја пејзажа, вредности живог света и биолошке разноврсности, а посебно шума;
- заштита биодиверзитета резервата природе;

- заштита земљишта у циљу задржавања природних карактеристика и спречавања ерозије;
- заштита геолошких, геоморфолошких, хидрографских, педолошких, археолошких и дендролошких места и феномена;
- трајност и унапређење природних, физичких, здравствених и естетских вредности подручја;
- штедљиво и пажљиво коришћење природних ресурса (потенцијали пијаће воде и шумских ресурса);
- рекултивација простора оштећених изградњом објекта, односно другим грађевинским радовима или експлоатацијом минералних сировина, као и санација жаришта јаке ерозије.
- спровођење мера заштите непокретних културних добара и стална контрола стања;
- континуирани рад на евиденцији, истраживању и валоризацији појединих објекта, споменичких и амбијенталних целина, знаменитих места и других вредности културне баштине;
- промоција културне баштине уз повећање приступачности заинтересованој јавности;
- сарадња служби заштите природе и служби заштите културних добара у циљу презентације заштите културног пејзажа, као јединствене природне и културне целине;
- заштита вода (површинских и подземних) уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса (коришћење, заштита вода и заштита од вода);
- очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом квалитета;
- стриктна заштита свих зона које су резервисане као изворишта водоснабдевања;
- заштита земљишта, уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима;
- заустављање ерозије у најугроженијим подручјима;
- заштита и очување квалитета ваздуха;
- заштита природних предела, амбијената и пејзажа око културно–историјских споменика;
- уравнотежено коришћење простора са становишта заштите животне средине и обезбеђење услова за очување и адекватно газдовање природним богатствима;
- управљање свим врстама отпада на еколошким основама; и
- развој научно-истраживачких активности у функцији заштите животне средине;

7.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Према Закону о заштити животне средине *квалитет животне средине* се дефинише као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот, а као стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. Међутим, Закон не дефинише појам индикатора, па се у пракси индикатори појављују са различитим тумачењима и применама. У Србији се најчешће индикаторима називају подаци који се односе на квалитет ваздуха, воде и земљишта. Међутим, савремени приступ Европске агенције за животну средину (European Environmental Agency, EEA)³ (³ EEA, *Technical Report No25, Environmental Indicators: Typology and overview*, (Copenhagen: EEA, 1999) заснива се на комплекснијем DPSIR (driving force-pressure-state-impact-response) концепту, који узима у обзир све феномене у узрочно-последичном ланцу, укључујући и реаговање на незадовољавајућа стања. Овај концепт подразумева активни однос према променама у животној средини укључујући и друштвено-економске аспекте, који су често покретачка снага (driving force) промена. На овај начин чисто «еколошки индикатори» се укључују у систем индикатора «одрживог развоја».

У табели бр. 18 приказани су индикатори и надлежни органи за праћење стања животне средине и елемената одрживог развоја у општинама планског подручја.

Табела бр. 19.: Индикатори и надлежни органи за праћење стања животне средине

Ред. бр.	Области праћења стања	Индикатори	Надлежни органи
1.	Управљање квалитетом ваздуха		Завод за заштиту здравља
1.1	Смањити ниво емисије штетних материја у ваздух	Емисије честица SO ₂ и NO ₂	
1.2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	Број дана када је прекорачена гранична вредност имисије (ГВИ) за чађ, SO ₂ и NO ₂	
2.	Заштита од буке	Број стамбених објеката у зони заштите дуж државних путева I реда и пруга	Завод за заштиту здравља
3.	Управљање водама		
3.1	Очувати и унапредити квалитет површинских и подземних вода	Петодневна биолошка потрошња кисеоника БПК ₅	Хидрометеоролошки завод
3.2	Смањити ризик од поплава	% смањења површина земљишта угрожених поплавама	Одељење за комуналне и инспекцијске послове
4.	Заштита и коришћење земљишта		Одељење за комуналне и инспекцијске послове
4.1	Чување површина обрадивог пољопривредног земљишта	% смањења површина обрадивог пољопривредног земљишта	
4.2	Повећати површине под шумом	% повећања површина под шумом	
4.3	Смањити контаминацију тла	% контаминираних површина	
5.	Управљање отпадом	- % домаћинстава укључених у систем - % отпада који се третира - % отпада који се одлаже на санитарну депонију	Одељење за комуналне и инспекцијске послове
6.	Климатске промене		
6.1	Смањити емисију гасова стаклене баште	Емисија CO ₂	МУП, Одељење за буџет, финансије, привреду и приватно предузетништво
6.2	Унапредити енергетску ефикасност	% смањења потрошње енергената	Одељење за буџет, финансије, привреду и приватно предузетништво
6.3	Смањити потрошњу необновљивих извора енергије	% смањења потрошње угља и нафтних деривата	
7.	Очување биодиверзитета и унапређење предела	Број и површина заштићених природних добара и предеоних целина	Завод за заштиту природе

8.	Заштита културно-историјске баштине	Број и квалитет заштићених непокретних културних добара	Завод за заштиту споменика културе
9.	Насеља, становништво и људско здравље		
9.1	Очување насељености руралних подручја	% смањења становника у сеоским насељима	Одељење за друштвене делатности
9.2	Унапредити здравље становништва	- очекивано трајање живота новорођених, - % становништва са приступом здравствено исправној води за пиће, - % становништва са приступом објектима основне здравствене заштите	Завод за заштиту здравља
9.3	Раст запослености	% запослених; % незапослених	Одељење за буџет, финансије, привреду и приватно предузетништво
10.	Јачање институционалне способности за заштиту животне средине		Комисија за урбанизам, комуналне делатности и заштиту животне средине
10.1	Унапредити службу за заштиту животне средине и мониторинг	- Број развојних програма за заштиту животне средине - Број људи задужен за животну средину у Општини, - Број мерних тачака у системима мониторинга	
10.2	Унапредити информисање јавности по питањима животне средине	Број информација о животној средини у средствима информисања	

7.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ АКЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА

На основу позитивне регулативе општине располажу нормативно-правним инструментаријумом да доноси акте у смислу накнада за заштиту и унапређење животне средине. На основу одредаба члана 18. Закона о локалној самоуправи и одредаба члана 190. Устава Републике Србије, јединица локалне самоуправе – општина, стара се о заштити животне средине. У надлежности општине је да припрема и доноси локалне програме коришћења и заштите природних вредности, програме заштите животне средине, односно локалне акционе и санационе планове.

Одредбама чл. 69. и 73. Закона о заштити животне средине прописане су надлежности, права и обавезе републичких и локалних органа. Истовремено, надлежности, права и обавезе су садржани и у одредбама Закона о поступању са отпадним материјама ("Службени гласник РС", број 25/96, 26/96 и 101/2005). Главна обавеза из наведених закона је у мерењу, односно загађивачи и установе које обављају мерење у обавези су да спроводе одговарајуће активности на планском подручју.

Обавеза надлежних органа (Република, Покрајина, Округ, Општина) је да:

- 1) обезбеде редовно мерење емисије општих и специфичних полутаната ваздуха,

- воде и земљишта (мерење емисија полутаната, буке зрачења и др.);
- 2) обезбеде услове за спровођење законске регулативе, норматива и стандарда у погледу рада индустријско-енергетских комплекса;
 - 3) обезбеде поуздан и сигуран рад индустријско-енергетских комплекса у оквирима пројектованог и процењеног утицаја на животну средину;
 - 4) правовремено уоче и реагују на евентуална одступања у раду индустријско-енергетских постројења;
 - 5) правовремено обезбеде услове за адекватан третман чврстог и течног отпада;
 - 6) спроводе све мере за спречавање акцидентата у индустријско-енергетским комплексима у редовном и ванредном раду;
 - 7) спроводе све мере за спречавање евентуалних инцидентних ситуација у саобраћају, саобраћајницама и пловним путевима (пре свега спречавање инцидентата у транспорту и претовару опасних материја, транспорт и претовар горива и сл.);
 - 8) заштите постојећи биљни и животињски свет, спровођењем планских решења заштите;
 - 9) обезбеде спровођење инспекцијског надзора и спровођење закона.

Полазећи од сложености надлежности органа, посебних организација, јавних предузећа, јавних служби по вертикалној хијерархији (републички – покрајински – општински) и по хоризонталној надлежности (локална самоуправа - општина), као и у координацији активности различитих органа, за успешно спровођење Програма праћења стања животне средине – мониторинг неопходно је у смислу организационо – институционалних активности, у оквиру општинских управа формирати посебан орган које би био задужен за координацију, планирање, програмирање, надзор и реаговање у вези са проблемима заштите животне средине. Препорука је да се орган конституише на нивоу одељења, евентуално секретаријата за окружни/регионални ниво (пожељно у Крушевцу или Краљеву), уколико се у наредном периоду, реализују уставне одредбе у погледу децентрализације и јачања права и надлежности локалних самоуправа и региона. Овај орган - одељење би обједињавало информације које прикупљају органи Републике, Покрајине, Округа/Региона и Општине надлежни за вршење надзора над извршавањем одредаба првенствено Закона о заштити животне средине и Закона о планирању и изградњи, као и других закона и прописа.

Поступање у случају акцидентата

На планском подручју могући су акциденти у водопривреди – управљању водама, саобраћају, односно појава елементарних непогода – поплава и непогода, сеизмички ризик је у границама прихватљивог, док ризик од акцидентата постоји и у случају одбране земље.

У случају саобраћајних акцидентата могуће су штете на самом извору, односно нема опасности на шире окружење. На основу важећих прописа транспорт опасних, отровних и експлозивних материјала није дозвољен у насељима. Детаљније мере заштите прописују се у одговарајућим проценама утицаја пројеката за саобраћајнице, односно у поступцима за руковање и транспорт опасним, отровним и експлозивним материјама, као и складиштењу, претовару и транспорту нафтних деривата.

У време топљења снега јављају се усови, лавине, на стрмијим падинама преко 30% и чистим одсецима. У зонама одсека јављају се точила, сипари и мања клизишта која угрожавају саобраћајнице, што уз снежне наносе и у данима са маглом може да доведе до тежих саобраћајних несрећа са већим људским и материјалним жртвама..

Ради заштите од ових видова елементарних непогода, уклањање последица и узрока, предвиђене су мере заштите као што су: служба одржавања главних путних праваца

између насеља и туристичких пунктова; санирање одрона, клизишта, постављање заштитних мрежа, подзида, пошумљавање и др.

Клизишта су посматрана као ограничавајући фактор за планирање и коришћење земљишта, планирање урбаних садржаја, односно пројектовање и изградњу објеката, у зависности да ли су активна умерена или санирана.

Простори који су захваћени радом клизишта, нарочито активних, представљају апсолутно неповољне терене за било какву градњу, те исту треба у потпуности искључити и забранити. Другу групу неповољних терена обухватају терени ранијих, умерених клизишта. Коришћење ових терена за грађење, захтева претходну темељну припрему терена низом санационих и мелиоративних мера, а све у циљу побољшања стабилности падина и обезбеђења објеката на њима.

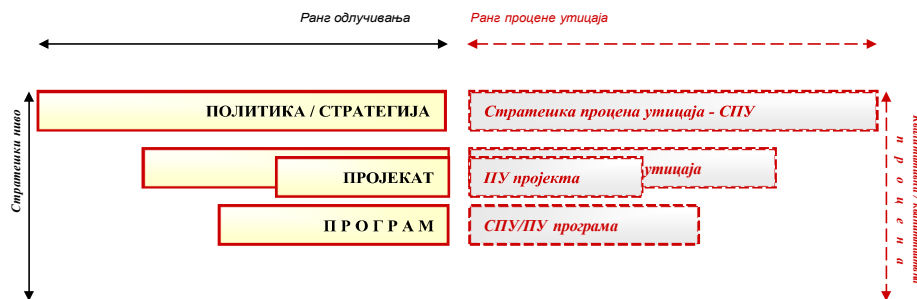
Ниво угрожености од земљотреса је у зони 7-8 степени МКС па се морају поштовати мере заштите при градњи објекта у турским подручјима за најнижи степен заштите 7 степени, што подразумева одговарајућу градњу, избор материјала и др. Мада је степен сеизмичности мали, у циљу најекономичније и најадекватније заштите, првенствено се треба одредити за објекте грађене од природних материјала (дрво, камен и др.).

Неповољни утицаји геодинамичких процеса (ерозије, флувијалне ерозије, механичке и хемијске суфозије, клижења и пужења, као и ликвидације), које могу имати одлике акцидентних ситуација – релативно брза, велика оштећења објеката инфра и супраструктуре, у смислу интензитета и броја, спречавају се правовременом анализом стабилности терена и геофизичких услова за изградњу, као и дефинисањем адекватних правила изградње, коришћења и уређења простора, што је и урађено у оквиру постојеће документације.

8. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, на принципима одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и утврђивања оптималног методолошког обрасца и приступа. У пракси су у примени 2 основна обрасца: (1) технички и (2) планерски. Технички приступ у основи користи прилагођену методологију процена утицаја пројеката, док се у планерском приступу претежно користе квалитативне – експертске методе из разлога што су планови сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини, заснивају на концепту одрживог развоја и обухватају друштвена и економска питања, планирају се tzv "непланабилни процеси" који имају виши степен ентропије, тако да није могуће применити математичке моделе у потпуности и са одговарајућим степеном поузданости и учешће већег броја заинтересованих страна и јавности даје процесу стратешке процене специфичан карактер, јер је потребно да се резултати на разумљив начин представе разним друштвеним групама и другим учесницима у процесу израде и доношења.

Графикон бр.1: Схематски приказ односа стратешке процене утицаја и процене утицаја и нивоа одлучивања

У том смислу, у пракси стратешке процене користе се најчешће експертске методе као што су: контролне листе и упитници, матрице, мултикритеријумска анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета, анализа ланца узрочно-последичних веза, процена повредивости, процена ризика, итд. Заједничка техника различитих метода представљају матрице утицаја којима се испитују промене које би изазвала имплементација плана и изабраних варијанти (укључујући и ону да се план не примени). Матрице се формирају успостављањем међусобних односа између циљева плана, планских решења и циљева стратешке процене са одговарајућим индикаторима. За потребе ове процене примењена је методологија процене која је развијана у домаћој пракси у протеклом периоду и која је углавном у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској Унији 4, 5.

Процена је извршена коришћењем аналитичке методе стручног мишљења и поређења са другим, сличним врстама утицаја на животну средину. Коришћене су опште научне методеб, као и прилагођене методе, технике и модели за потребе обављања стратешких процене. За прелиминарне процене могућих утицаја у аналитичком поступку, коришћено је је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину, јер се ради о Просторном плану подручја посебне намене који је истовремено стратешки, али и извођачки план, јер се њиме директно утврђују правила којим се операционализује концепција стратешког плана за управљање просторним развојем, уређењем, опремањем и коришћењем земљишта, пре свега ванграђевинског подручја – у атарима. У том смислу, процењено је да се примени приступ који се користи у процени утицаја пројеката на животну средину, прилагођеног потребама стратешке процене. Заузет је критеријум да просторне зоне величине испод 100 хектара не могу имати значајнији утицај на животну средину. У смерницама за нижи хијерархијски ниво, дате су препоруке за израду стратешких процене и процене утицаја на нижим нивоима.

Општи методолошки поступак који је коришћен приликом израде ове стратешке процене и припреме Извештаја о стратешкој процени састоји се из неколико општих фаза и то:

- (а) скрининг–дефинисања садржаја стратешке процене,
- (б) скопинг – дефинисања обима стратешке процене,
- (в) дефинисање кључних (битних) промена,
- (г) процена у ужем смислу,
- (д) предвиђање последица,
- (ђ) одређивање мера,
- (е) контрола и ревизија,
- (ж) имплементација.

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група и то:

(а) организационо - управљачке тешкоће – не постоји потпуни институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине, што за последицу има да не постоји организован систем мерења и мониторинга;

(б) кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине;

(в) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се у планско подручје нису издвајала неопходна финансијска средства у циљу одрживог развоја сеоских насеља.

⁴ A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, Office of the Deputy Prime Minister,

London, UK, September 2005

⁵ James E., O. Venn, P. Tomilson, Review of Predictive Techniques for the Aggregates Planning Sector, TRL Limited, Berkshire, UK, March 2004

⁶ Методе анализе и синтезе, индукција и дедукције, компаративни метод, историјски метод, картографски метод.

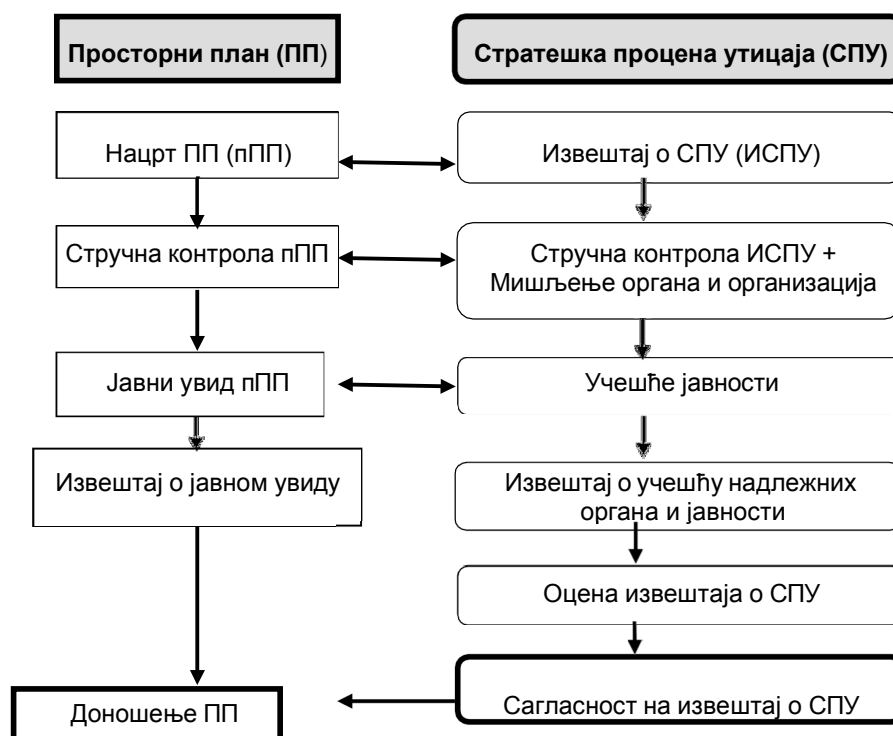
9. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени (члан 19). Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања просторног плана.

Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе о плану. Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона. На основу ове оцено орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља предлог просторног плана заједно са извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

Графикон бр.2: Схема поступка одлучивања о Извештају о СПУ

10. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Заштита животне средине у ППППН инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате-Прељина разматрана је у оквиру планског документа али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја.

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног плана је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквири (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, потребно је било сагледати постојеће стање животне средине и Планом предвиђене активности.

Резимирајући утицаје плана на животну средину и елементе одрживог развоја може се констатовати да ће већина утицаја планских решења имати позитиван утицај на конкретан простор. Негативни утицаји које је могуће очекивати реализацијом планских решења (могући повећан утицај буке, загађење површинских и подземних вода, заузимање пољопривредног земљишта услед изградње аутопута) потребно је детаљно размотрити израдом Процена утицаја на животну средину појединачних пројеката. Да би се овакви утицаји свели у оквири који неће оптеретити капацитет простора, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја на животну средину.

У варијанти да се просторни план не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти код готово сваког сектора и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја. У варијанти да се просторни план имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју посматране територије ако се план не би имплементирао.

Извештај о стратешкој процени утицаја који се радио за ниво ППППН не може дати експлицитне одговоре на прихватљивост појединих планских решења. Таква планска решења морају се разрађивати и детаљно оцењивати приликом израде пројектне документације и студија оправданости. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Стратешких процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима и у оквиру Процена утицаја појединачних објеката и пројеката на животну средину.

Анализирајући Просторни план у целини, као и појединачна планска решења, на основу евалуације значајних утицаја може се закључити да имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима (локалитетима, трасама) планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. У случајевима где је процењено да може доћи до потенцијално негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите прописане овим Извештајем.